nationale denktank

BIODIVERSITEIT ALS PRIORITEIT

10 OPLOSSINGEN OM HET TIJ TE KEREN IN DE BIODIVERSITEITSCRISIS

Denken, Delen, Doen!

Hoge vlucht

Soms waait de wind zo hard dat ik het verwar met de klank van regen
ik hoor de bladeren snuiven fluisteren slissen smoezen ritselen tikken kraken knisperen
ze vertellen me geen verhaal, ze zijn gewoon, onderhevig aan

Ik wil slapen dus roep de regengeluiden op en wil niet denken aan
hoe de regen nu te weinig of te veel is, hoe de aarde te vol maar ook steeds leger is,
hoe het beest in mij geen plek meer heeft, hoe ik afwijs wat ons leven geeft en vergeet
hoe geluk voor steeds meer mensen slechts een kwestie van geluk is

Nu waait de wind zo hard dat het me niet langer verwart maar vertelt
wat we willen redden, de rijkste expositie ooit (on)gezien,
en ik weet zeker, ik wil zorgen in plaats van zorgen maken

De wind waait zo hard dat we een hoge vlucht kunnen nemen
we komen in beweging en doen verhalen verspreiden
als zaden over het land, waar we kunnen blijven
spelen eten dansen praten maken lachen rennen leven

Simone Scholte, NDT'22

Stichting de Nationale DenkTank realiseert met concrete oplossingen maatschappelijke impact. Dit doet zij door jaarlijks twintig jonge denkers en doeners met verschillende achtergronden samen te brengen en te laten werken aan een maatschappelijk urgent vraagstuk. In 2022 is gekeken naar biodiversiteitsverlies in Nederland. Daarbij is nauw samengewerkt met vijf themapartners: het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de provincies Flevoland, Gelderland en Overijssel, Koninklijke BAM Groep en Lidl. Dit jaar werd de DenkTank mede-gefinancierd door de Triodos Foundation. Door bruggen te slaan tussen de wetenschap, de overheid en het bedrijfsleven wordt het mogelijk om de adviezen en oplossingen die zijn ontwikkeld daadwerkelijk geïmplementeerd te krijgen. Zo maakt de Nationale DenkTank maatschappelijke impact.

De Nationale DenkTank is onafhankelijk in het beantwoorden van de onderzoeksvraag.

De DenkTankers '22 ontmoetten elkaar én Louise Vet op de Zomerschool.
Bovenste rij vlnr: Bart, Laura, Thijn, Fabian, Emily, Pauline, Louise, Lina, Wenxin, Louise Vet, Vivian, Simone, Ghizlan, Dijs, Daan, Merel, Marnix
Onderste rij vlnr: Harmen, Cas, Barthold, Imke

Aanleiding en onderzoeksvraag
pagina 8

Visie
pagina 10

Thema's en leeswijzer
pagina 16

Analyse
pagina 20

1

Kiemcollectief
Het Kiemcollectief faciliteert de uitwisseling van vruchtbare zaden, waardoor boeren zelf eigenaar zijn van hun zaden en de biodiversiteit op het platteland toeneemt.
pagina 30

2

BioDome
De BioDome is een interactief en mobiel mini-museum dat een meeslepende 5D-ervaring in de openbare ruimte biedt om burgers aan te zetten tot verwondering en actie voor biodiversiteit.
pagina 34

3

Stedelijke Natuur in Beeld (SNiB)
Stedelijke Natuur in Beeld (SNiB) is een publiek-privaat samenwerkingsverband dat een onderzoeksproject start om in kaart te brengen welke natuurinclusieve bouwmaatregelen de biodiversiteit vergroten.
pagina 38

4

Vliegende Ecologen
Vliegende Ecologen zijn flexibel inzetbare ecologen die naar welwillende partijen uitvliegen die zelf ecologische capaciteit missen. Dit zorgt ervoor dat deze partijen toch worden voorzien van gedegen ecologisch advies.
pagina 42

5

Gifgroen
Gifgroen is een campagne die supermarkten aanspoort het pesticidegebruik in hun ketens te verminderen. Dit komt zowel de biodiversiteit op de landbouwgrond als de gezondheid van consument en producent ten goede.
pagina 46

6

Natuurinclusief Bouwen op de Kaart
Met dit beleidsvoorstel in de hand kan de overheid aan de slag met het ontwikkelen van een breed gedragen tool die natuurinclusief bouwen inzichtelijk maakt.
pagina 50

7

Plantje Boom
Plantje Boom is een spannend kaartspel dat de veerkracht en diversiteit van het bodemleven tot leven brengt aan de keukentafel.
pagina 54

8

Kenniserkenning voor Boeren
Met Kenniserkenning voor Boeren worden boeren die hun kennis blijven ontwikkelen, bijvoorbeeld over natuurinclusieve landbouw, erkend en beloond.
pagina 58

9

Het Nederlandse Pluktuinpact
Het Nederlandse Pluktuinpact brengt groen dichter bij de burger door de organisatie van lokale pluktuinen te faciliteren en te vergemakkelijken.
pagina 62

10

Bijna Bio
Een drietal maatregelen maakt de overstap naar biologische landbouw aantrekkelijker voor boeren, zodat ze hun steentje bij kunnen dragen aan het herstel van biodiversiteit in Nederland.
pagina 66

Aanvullende informatie
pagina 70

Deelnemers
pagina 74

Bronvermelding
pagina 76

Partners Nationale DenkTank
pagina 80

Dankwoord
binnenkant omslag

Voorwoord

Biodiversiteit, een moeilijk begrip. Tegelijkertijd is die indrukwekkende verscheidenheid aan leven de basis van ons bestaan. Verlies van onze biodiversiteit betekent: einde verhaal. Zoals het mooie gedicht van Simone Scholte ons laat voelen, ervaren we dat verlies en kan het ons hopeloos maken. Om biodiversiteitsverlies om te buigen naar herstel zal natuurinclusief een leidend principe moeten worden binnen onze maatschappij, onze economie, ons handelen, tussen onze oren. Maar hoe gaan we dat bereiken? Als voorzitter van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel ben ik daarom uiterst dankbaar dat de Nationale DenkTank zich dit jaar over het thema biodiversiteit buigt. Voor u ligt een indrukwekkend rapport met hun bevindingen en oplossingen. Laat u inspireren door hun wijsheid en enthousiasme. En ga er zelf mee aan de slag! Want biodiversiteitsherstel is niet sombermakend inleveren, maar uw leefwereld verrijkend.

Prof. dr. Louise E.M. Vet
Netherlands Institute of Ecology (NIOO-KNAW)
Emeritus professor in Evolutionary Ecology (WUR)

Tijdens de analysefase waren brainstormsessies op het kantoor vaste prik om hypotheses scherp te stellen, resultaten te evalueren en (veld) onderzoeken uit te denken.

Naast lange kantoordagen was er ook tijd voor ontspanning, zoals een middag varen op het IJ.

'Energizers' – korte teamspellen om op te laden – zijn dagelijkse kost op de Zomerschool.

AANLEIDING EN ONDERZOEKSVRAAG

Biodiversiteit is de verscheidenheid aan leven op aarde. Zij houdt ecosystemen in evenwicht en maakt ze beter bestand tegen schokken, zoals uitbraken van ziekten of extreem weer. Daarnaast voorziet ze in onze eerste levensbehoeften: drinkwater, voedsel, schone lucht en grondstoffen. Biodiversiteit houdt onze natuur veerkrachtig, sterk en rijk. Biodiversiteit is dus essentieel voor ons.

Desondanks gaat zij wereldwijd in rap tempo achteruit. In Europa is het aantal inheemse soorten in de afgelopen eeuw bijna gehalveerd en in Nederland is nog maar nauwelijks meer dan een derde over.

We moeten op veel fronten aan de slag met biodiversiteit, maar dit onderwerp staat nog steeds onvoldoende op het netvlies en mensen weten niet echt wat ze ermee aan moeten. Om daar verandering in te brengen buigt de Nationale DenkTank zich dit jaar over de vraag:

Hoe kunnen we het tij keren in de Nederlandse biodiversiteitscrisis?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden, hebben we gekeken naar vier thema's:

- Activeren van de Nederlandse burger
- Bouwen voor biodiversiteit
- Voedselproductie met biodiversiteit
- Stimuleren van de overheid als voorloper en aanjager van biodiversiteit

Wij, de twintig deelnemers van de Nationale DenkTank, hebben vier maanden lang fulltime gewerkt aan deze onderwerpen. We hebben daarbij analyses uitgevoerd om de grootste knelpunten zorgvuldig in kaart te brengen. Vervolgens hebben we oplossingen bedacht, uitgewerkt en getest om deze knelpunten te overwinnen. In dit rapport presenteren we onze analyses en oplossingen, samen met onze visie. Wij geloven dat we met z'n allen toe kunnen werken naar een wereld waarin we leven als onderdeel van een florerende natuur en blijvend zorg dragen voor haar rijkdom en veerkracht. Daar kunnen we komen met een gedeelde inzet van de overheid, het bedrijfsleven en de wetenschap, te midden van de maatschappij.

VISIE

Het getjilp en geritsel van de merel en grote bonte specht klinkt vanuit hoog in de bomen. Senna kijkt verwonderd om zich heen en wandelt door stapels bladeren en laaghangende mist het bos in. Langzaam voelt ze de druk van haar werk van zich afglijden.

Eenmaal thuis vindt Senna de krant op de deurmat. Het voorpaginanieuws grijpt haar aandacht: *Door de groeiende natuur in Nederland neemt ook het aantal teken toe*. Terwijl Senna dit leest kijkt ze naar buiten en hoopt ze dat Nederlanders, ondanks het bericht, toch nog positief naar de natuur zullen blijven kijken.

Later op de dag komt haar zoontje Teun het pad afgerend met een paarse wortel in zijn hand. ‘Kijk mama, dit komt uit de schooltuin! Zouden paarse wortels ook lekker zijn?’ Senna kijkt naar haar zoontje en zegt: ‘Wat mooi, Teun! Zullen we dat vanavond gaan uitproberen? We kunnen er wat spinazie bij koken, weet je ook waar die vandaan komt?’

Boerin Tirza staat op haar land en houdt een hand voor de zon. De stroken spinazie staan er mooi bij. De fruitbomen tussen de rijen spinazie doen het ook goed en de bloesem trekt veel bijengezoem aan. Rondom de bomen scharrelen de kippen. Het wordt vandaag een drukke dag: in de ochtend komt een schoolklas langs om te leren over de boerderij en vanmiddag komen de eerste klanten om een deel van de oogst op te halen.

Haar oog valt op een regenworm die vlak bij haar laars in de grond woelt. Ze denkt terug aan 20 jaar geleden, toen de grond hier nog uitgeput en uitgedroogd was. Ze heeft haar manier van boeren flink om moeten gooien, maar ze is trots op hoe ze het heeft aangepakt. Nu is ze er gerust op dat ze een gezonde bodem en een levensvatbaar bedrijf voor haar kinderen achterlaat.

Tirza heeft flink geïnvesteerd om de natuurlijke balans te herstellen, en ze is blij om op alle fronten in haar werk met de natuur samen te kunnen werken. Sinds de biodiversiteit is teruggekeerd op haar land hoeft ze steeds minder pesticiden te gebruiken. Boerin zijn blijft hard werken, maar het geeft haar veel voldoening om te weten dat het voedsel dat ze produceert direct bij de mensen in Den Haag terechtkomt en een stuk gezonder is.

In Den Haag fietst architect Floris na zijn werkdag langs de lokale groentewinkel. Met een tas vol verse wortelen, bonen en tomaten fietst hij verder naar huis. Onderweg ruikt hij de frisse geur van appel- en perenbomen. Het planten van bomen langs de Hobbemastraat was enkele jaren geleden een project van de gemeente waar flink wat geld en overtuigingskracht voor nodig was. Ook Floris was eerst niet enthousiast, omdat hij vreesde voor ongedierte in de wijk, maar nu hij uitkijkt over de groene straat wil hij niet meer terug naar de verstening van toen.

Nadat hij thuis een groentestoof heeft gekookt, spreekt hij met zijn vrienden af voor een picknick in een stadstuin in Moerwijk-West. In deze wijk zijn vijf jaar geleden door de woningcorporatie biodi-

verse stadstuinen aangelegd tussen de flatgebouwen. Hier vindt hij rust voor een wandeling, het lezen van een boek, of in dit geval een picknick.

Na een gezellige avond gaat Floris tevreden in zijn bed liggen. Hij slaapt tegenwoordig een stuk rustiger, want veel auto's in de stad hebben plaatsgemaakt voor de natuur. De volgende ochtend start hij de dag met een kopje koffie op zijn balkon. Kijkend naar het kantoorgebouw in de verte met de groene gevels ziet hij een aantal vogels uit de nestkasten vliegen. Dat is het nieuwe ministerie van Biodiversiteit.

Sam, de minister van Biodiversiteit, loopt het ministerie binnen. Vandaag zit zij de ministerraad voor. Er moeten harde keuzes worden gemaakt om de stijgende lijn van biodiversiteit in Nederland voort te zetten. De groenovergoten ruimte waar de raad vandaag plaatsvindt, vormt een weerspiegeling van het doel. De minister heeft er vertrouwen in dat vandaag de juiste keuzes gemaakt gaan worden, want al meerdere jaren wordt de biodiversiteit in alle lagen van de overheid en de maatschappij erkend en meegewogen.

Een van de agendapunten die de minister van Buitenlandse Zaken oppert, is het kandidaat stellen van Nederland als organisator van de aankomende internationale biodiversiteitstop. De top lijkt een uitstekend moment om andere landen mee te krijgen met het vooruitstrevende biodiversiteitsbeleid van Nederland. De grootste trots is de geslaagde landbouwtransitie, waarbij Nederland haar sterke agrarische sector heeft getransformeerd tot 100% natuurinclusief.

Een ander voorstel waarover gestemd wordt, is het natuurinclusief aanbesteden van alle overheidsgebouwen. Op dit moment draagt slechts 70% van de gebouwen bij aan het bevorderen van de biodiversiteit, maar na vandaag wordt dit hopelijk 100%. Sam denkt met een uiterst voldaan gevoel terug aan het ontstaan van haar ministerie. Vroeger werd het perspectief van de natuur nooit meegewogen. Gek eigenlijk, als je er achteraf over nadenkt.

In het bos verderop lig ik opgerold in de bodem en geniet ik van alles wat de bomen me weer teruggeven. Voor verschillende smaken hoef ik niet ver te wezen: alles wat wij onderkruipsels graag eten vinden we dicht bij huis.

Soms hoor ik gedonder boven mij. Het zijn de voetstappen van de bosbezoekers die met hun scheppen een stukje braakliggend terrein aan het beplanten zijn. Over tien jaar eten mijn opvolgers daar weer de bladeren van. Er is nu eindelijk wat meer begrip voor wat wij nodig hebben.

De vochtige grond om me heen is lekker koel. Ik voel me hier als een vis in het water. Vroeger hadden we nog te kampen met een droge tijd, waarbij de ruwe grond het lastig voor ons maakte. Nu heb ik nooit meer dorst, maar van verzuipen is ook geen sprake. Omdat onze gemeenschap van onderkruipsels weer gezond is, houdt de bodem zich goed in stand, zelfs als de regen weken uitblijft.

Ik voel me weer welkom op een verscheidenheid aan plekken, in een kruidenrijk bosje naast het zwembad, bij de kinderen op het schoolplein – soms kruip ik zo een dak op, want ook daar is nu aarde te vinden. Zouden mijn voorouders daar ooit zijn geweest?

Mijn voorouders botsten ooit op tegen iets wat de stad heette, maar ik heb die grens gelukkig nog nooit gevoeld.

Oproep

In een biodivers Nederland staat de natuur centraal in de samenleving. De waarde van biodiversiteit wordt erkend en de natuur wordt meegenomen in besluitvorming van de overheid en het bedrijfsleven. Systeemverandering is nodig om het tij te keren in de biodiversiteitscrisis, wat niet alleen van levensbelang is voor de natuur zelf, maar ook voor ons eigen voortbestaan. Daarom presenteert de Nationale DenkTank een aantal oplossingen die de Nederlandse maatschappij helpen om deze visie te verwerkelijken. Maar met alleen de DenkTank-oplossingen komen we er niet. Daarom roepen wij de politiek, het bedrijfsleven en u als lezer op om nu in actie te komen...

Nederland moet streven naar een volledig natuurinclusieve samenleving. Daarvoor dient de overheid een langetermijnvisie en een doelgericht beleid op te stellen ten aanzien van biodiversiteit. Tegelijkertijd dienen bedrijven initiatief te nemen om hun rol hierin op te pakken. De overheid en het bedrijfsleven moeten samenwerken om de volgende drie punten te realiseren:

- Maak 100% biologische- en natuurinclusieve landbouw de norm door de problemen van de stikstofcrisis te zien als kansen om te innoveren. Gebruik dit als de start van een succesvolle landbouwtransitie en werk toe naar een biodiverse en toekomstbestendige landbouwsector.
- Maak 100% natuurinclusief bouwen de norm door initiatief te nemen in het stellen van ambitieuze biodiversiteitseisen voor nieuwbouw en de biodversiteitseisen voor bestaande bouw jaarlijks te verhogen.
- Vraag en betaal de daadwerkelijke prijs voor producten. Neem in deze prijs de verborgen maatschappelijke kosten mee zoals biodiversiteitsverlies, vervuiling en uitstoot. (zie: trueprice.org)

Als individu hebt u een belangrijke stem met de keuzes die u maakt. Wij roepen u op om het goede te kiezen. Maak het verschil. Koop biologische producten, wip de tegels uit uw tuin en praat met anderen over het belang van biodiversiteit.

Voor meer inspiratie: zie de biodiversiteitswijzer op maakgrijsgroener.nl.

Zie jij de tien oplossingen van de Nationale DenkTank 2022 terug in deze visie?

THEMA'S EN LEESWIJZER

Hoe biodivers is Nederland in 2050 volgens u? Pak een pen en papier en laat uw fantasie erop los! Wij zijn benieuwd naar uw visie. Schetsen of schrijfsels kunt u delen via #ndt22.

De onderzoeksvraag en de resultaten uit de analysefase vormen de basis voor de oplossingen die in dit rapport staan. Met elke oplossing wil de Nationale DenkTank 2022 bijdragen aan behoud en herstel van biodiversiteit in Nederland. Alle oplossingen passen binnen de brede subthema's waarmee we onze analyses hebben gestructureerd. Voor iedere oplossing zal via de leeswijzer duidelijk worden binnen welk thema deze valt en hoe deze in onze visie van een natuurinclusieve samenleving past.

Thema's

- Burgers
- Bouwen
- Voedselproductie
- Overheid

Bij alle oplossingen geldt dat het behouden en herstellen van de Nederlandse biodiversiteit alleen kan plaatsvinden als alle betrokken partijen zich hiervoor inzetten. We richten ons daarom tot het bedrijfsleven, de wetenschap, onderwijsinstellingen, overheid, vakbonden, opiniemakers, maatschappelijke organisaties en fondsen.

De oplossingen zijn op korte termijn uitvoerbaar en dragen bij aan het verwerkelijken van onze visie. Ze gaan telkens vooraf door een korte inleiding waarin de toekomstige situatie wordt geschetst als deze oplossing is verwezenlijkt.

Een interactieve workshop leidde tot het vormgeven van een gedeelde visie.

ANALYSE

Biodiversiteit is de verscheidenheid aan leven op aarde. Het gaat hierbij om variatie in genen, soorten en ecosystemen. In ecosystemen hebben organismen interactie met elkaar. De verscheidenheid aan soorten en de interacties tussen deze soorten houden de ecosystemen in evenwicht, waardoor schokken, zoals extreme weersomstandigheden, ziekten en plagen, kunnen worden opgevangen[1].

Als te veel soorten verdwijnen, kan een ecosysteem zichzelf niet meer in balans houden en stort het in. Wanneer dit precies zal gebeuren is moeilijk te voorspellen, maar het is zeker dat het kantelpunt steeds dichterbij komt[2]. De bidodiversiteit neemt in alarmerend tempo af. In Europa is het aantal inheemse soorten in de afgelopen eeuw al bijna gehalveerd. In Nederland is nog maar iets meer dan een derde over[3]. Biodiversiteitsverlies treft alles in onze samenleving en vormt een bedreiging voor de mens en economie[4].

Er is dus een stille crisis gaande op het gebied van biodiversiteit. Hoewel er veel hoopgevende initiatieven zijn, komt het aanpakken van behoud en herstel van biodiversiteit nog onvoldoende van de grond. Het blijkt moeilijk om het tij echt te keren. Maar waar stokt het dan?

In de analysefase hebben wij twee overkoepelende knelpunten geïdentificeerd. Enerzijds zijn Nederlanders niet overtuigd van de urgentie van het biodiversiteitsprobleem, en anderzijds worden welwillende partijen in hun impact beperkt.

Er zijn meerdere oorzaken voor het feit dat Nederlanders niet overtuigd zijn van de urgentie. Zo zijn de meeste Nederlanders bijvoorbeeld niet op de hoogte van wat biodiversiteit precies inhoudt: uit onze enquête met Motivaction[5] bleek dat ongeveer de helft van de Nederlanders niet weet wat het betekent. Daarnaast weten veel Nederlanders niet dat het slecht gesteld is met de biodiversiteit in Nederland: na het ontvangen van een definitie van biodiversiteit wist slechts 31% van de geënquêteerden dat het er niet goed voorstaat. Hier zijn een aantal verklaringen voor:

- Andere crises, zoals de energiecrisis of wooncrisis, worden door Nederlanders belangrijker gevonden dan de biodiversiteitscrisis.

Nederland is niet overtuigd van de urgentie van het biodiversiteitsprobleem

- Nederlanders zijn vervreemd geraakt van de natuur doordat de aandacht voor natuur beperkt is en de soortenkennis van mensen laag.
- De communicatie van partijen die Nederlanders het meest vertrouwen op het gebied van biodiversiteit, namelijk wetenschappers en natuur- en milieuorganisaties, slaat niet aan.

Het andere grote knelpunt is dat welwillende partijen beperkt worden in hun impact. Dit komt doordat ons maatschappelijk systeem er niet op ingesteld is om een positieve invloed op biodiversiteit te belonen. De hoofdoorzaken hiervoor zijn een scheve kosten-batenverdeling, een gebrek aan duidelijke kaders en het ontbreken van de juiste kennis.

Uit onze analyses bleek dat er over het algemeen weinig geïnvesteerd wordt in biodiversiteit. Dat komt onder andere omdat er tot op heden geen gestandaardiseerde meeteenheid voor biodiversiteit bestaat. Daarbij zijn meetmethodes sterk context-afhankelijk en arbeidsintensief. Deze meet-drempels maken het voor partijen die de biodiversiteit in hun omgeving willen verbeteren moeilijk om concrete doelen te stellen en ontwikkelingen te monitoren.

Een scheve verdeling van kosten en baten zien we bijvoorbeeld in de bouwsector en in de landbouw. Bouwen of boeren op een manier die goed is voor de biodiversiteit wordt 'natuurinclusief' genoemd. In de bouw zien we, ondanks dat de precieze kosten uiteen kunnen lopen, dat natuurinclusief bouwen gemiddeld meer kost dan conventioneel bouwen. De baten van natuurinclusieve bouw komen in de vorm van ecosysteemdiensten in de maatschappij terecht. Soms krijgen bouwers in ruil hiervoor een hogere prijs, maar dat is lang niet altijd het geval. Hierdoor is investeren in natuurinclusieve bouw voor partijen in de bouwsector onvoldoende rendabel.

Dit zien we ook in de landbouw. Wanneer een boer over wil gaan op natuurinclusief boeren brengt dit kosten met zich mee. De baten die voortkomen uit de natuurinclusieve maatregelen van de boer komen echter deels terecht in de rest van de voedselketen en deels in de gehele maatschappij. Tegenover de kosten die een boer maakt om biodiversiteit te bevorderen staat momenteel geen substantieel hogere verkoopprijs van producten. Hierdoor komt grootschalig biodiversiteitsherstel op landbouwgrond niet op gang. Banken zouden boeren financieel kunnen ondersteunen door aantrekkelijke leningen of omschakelkredieten aan te bieden, maar zij springen vooralsnog niet in dit gat.

Veel partijen in de samenleving wijzen naar de overheid om de biodiversiteitscrisis op te lossen. In ons onderzoek zagen we echter dat de overheid op dit moment geen eenduidig en compleet beleid op biodiversiteit voert. Toch zorgt Europees beleid en regelgeving voor duidelijke verplichtingen voor de Nederlandse overheid op het gebied van natuurbehoud. Maar voor gebieden die buiten de beschermde natuurgebieden vallen, zoals stedelijk gebied, infrastructurele bebouwing en landbouwgronden, is er geen duidelijke verplichting tot bescherming van de biodiversiteit. De Nederlandse overheid pakt de regie over deze 'grijze gebieden' onvoldoende op.

Doordat eenduidig en landelijk beleid op biodiversiteit ontbreekt, weten de uitvoerende partijen met groen grondbezit, zoals decentrale overheden en particuliere grondbezitters, niet goed wat ze wel of niet moeten doen. In onze rondvraag gaf de overgrote meerderheid aan behoefte te hebben aan meer of duidelijkere beleidskaders. Andere grondbeheerders, zoals boeren, hebben een langetermijnvisie vanuit de overheid nodig om met vertrouwen te kunnen investeren. En ook in de voedselketen is er grote behoefte aan meer sturing vanuit de overheid om een duurzame transitie mogelijk te maken en te versnellen.

Voor beschermde gebieden, zoals Natura 2000-gebieden en waterwegen, zijn er beleidskaders, maar deze worden niet altijd effectief geïmplementeerd. Dat komt door een tekort aan structurele financieringsvormen en een tekort aan personeel met de juiste kennis over biodiversiteit. Budget is vaak alleen beschikbaar voor incidentele projecten zoals pilots, maar niet voor verdere implementatie.

Daarnaast bieden de korte beleidstermijnen van overheidsinstanties geen passend perspectief voor de natuur. De meeste overheidstermijnen lopen slechts vier jaar en we zien dat de meest ambitieuze beleidsvisies tot 2050 vooruit kijken, waarbij de plannen feitelijk maar tot 2030 zijn uitgewerkt. Deze beleidstermijnen zijn te kort om aan te sluiten bij de langlopende

Partijen die wel iets willen doen worden beperkt in hun impact

natuurlijke processen processen die eerder 50 of 100 jaar duren.

Partijen uit het bedrijfsleven proberen het ontbreken van kaders vanuit de overheid zelf in te vullen, maar lopen hierin vaak tegen obstakels op. Dit zien we bijvoorbeeld in de voedselindustrie en in de bouwsector.

In de voedselindustrie zien we dat concurrentie de daadkracht van welwillende partijen in de weg zit. Dit komt doordat partijen met verschillende labels en standaarden werken, wat de ontwikkeling van een inzichtelijke en effectieve collectieve standaard in de weg zit. Voor de voedselketen is het essentieel om gezamenlijk en gelijktijdig actie te ondernemen, zodat veranderingen door de hele keten heen werken en er economisch een gelijk speelveld is.

In de bouwsector zijn er recent veel bouwprojecten vertraagd door restricties vanuit wetgeving over stikstofdepositie en wordt er nu al gevreesd voor toekomstige bouwstops vanwege restricties ten aanzien van bijvoorbeeld waterkwaliteit of CO2[6, 7]. De overheid en partijen uit de bouwsector anticiperen nog onvoldoende op deze opgaven. Daarnaast kunnen gemeenten in hun aanbesteding minder eisen stellen op het gebied van biodiversiteit als de bouwgrond niet in hun bezit is. Veel gemeenten hebben weinig grond in bezit, waardoor zij gebonden zijn aan de beperkte mogelijkheden die natuurwetgeving en wetgeving voor de bouw bieden voor het stellen van eisen op het gebied van biodiversiteit.

Behalve het ontbreken van duidelijke kaders, hebben partijen vaak onvoldoende kennis over biodiversiteit om hier voortvarend mee aan de slag te gaan. Dit zien we bijvoorbeeld in de landbouwsector. Om natuurinclusieve landbouw te bevorderen is het cruciaal dat boeren toegang hebben tot onafhankelijk advies over biodiversiteit en duurzame landbouw. Toeleveranciers, die vaak langdurige werkrelaties met boeren hebben, domineren de informatiestroom richting boeren nadat deze de landbouwschool verlaten hebben. Hun advies is in de regel productgebonden en richt zich niet op het bevorderen van de biodiversiteit op het erf. Het is weliswaar voor boeren mogelijk om via andere wegen onafhankelijk advies in te winnen, maar daarvoor moeten zij zelf initiatief nemen en betalen. In de huidige situatie is productgebonden advies van toeleveranciers voor boeren toegankelijker dan onafhankelijk advies, waardoor de kennisvoorziening van boerenbedrijven voornamelijk door partijen met financiële belangen wordt verzorgd.

Beperkte toegang tot de juiste kennis of adviseurs speelt ook in de bouwsector. Zo is het over het algemeen niet duidelijk welke ecologische aanpassingen op bepaalde plekken het effectiefst zijn in het bevorderen van de biodiversiteit. Het ontbreekt namelijk aan centrale datavoorziening en wetenschappelijk bewijs door gebrek aan monitoring. Ook zien we dat ecologen onvoldoende worden geraadpleegd in de ontwerpfase van bouwprojecten, terwijl juist in die fase veel beslissingen worden gemaakt die ecologisch effect hebben. In een later stadium is het vaak moeilijk om nog grote veranderingen in het ontwerp aan te brengen waardoor natuurinclusief bouwen onhaalbaar wordt. En zelfs als een bouwproject ecologisch hoogstaand opgeleverd is, kan het voorkomen dat groenbeheerders niet over de kennis beschikken om de nieuwe biotopen blijvend te laten floreren.

Er zijn dus veel knelpunten die ervoor zorgen dat Nederland in een biodiversiteitscrisis verkeert. Het tij keren is echter nog goed mogelijk als we de hele Nederlandse maatschappij in beweging krijgen. Bewustzijn over biodiversiteit kunnen we creëren door mensen via reflectie op hun gedrag in te laten zien dat ze goed bezig zijn voor de biodiversiteit. Dit kan mensen aansporen om meer kennis op te doen en uiteindelijk ook meer, en grotere acties te ondernemen voor biodiversiteit. Zodra deze zelfversterkende cyclus van actie, bewustwording en kennis op gang komt, zullen we dichter bij een maatschappelijk kantelpunt komen, waardoor voorheen zeldzaam gedrag in korte tijd de norm wordt. Zo kunnen we het tij keren in de biodiversiteitscrisis en toewerken naar een toekomst waarin we leven als onderdeel van een florerende natuur en blijvend zorg dragen voor haar rijkdom en veerkracht.

Als afsluiter van de analysefase presenteert de DenkTank haar bevindingen voor honderden experts tijdens het ExpertForum. Zowel in de voorbereiding als tijdens de co-creatiesessies hebben post-its een centrale rol. Voordat het publiek mee kon denken in co-creatiesessies, werden de bevindingen op een interactieve manier gepresenteerd.

DE 10 OPLOSSINGEN

Heeft u een balkon thuis? Dit zijn 3 dingen die u kan doen voor biodiversiteit:

1
Zet een plantje op uw balkon dat vlinders en bijen aantrekt. Lavendel, winterheide en wilde hyacint leveren nectar en stuifmeel.

2
Laat wat takken en bladeren liggen, zet wat potten neer en maak eventueel een stapeltje stenen om zo voldoende schuilplekken voor insecten te creëren.

3
Is er veel zon op uw balkon? Kruiden als salie, olijfkruid en mediterrane kruiden kunnen daar goed tegen en passen in een potje.

1

HET KIEM-COLLECTIEF

MET HET KIEMCOLLECTIEF ZIJN BOEREN WEER ZEKER VAN HUN ZAAD

Het is januari 2030 en boer Casper (44) is zijn teeltplan voor het jaar aan het opstellen. Vroeger moest hij elk jaar opnieuw zijn zaden bestellen bij een dure multinational, maar als lid van het Kiemcollectief is dat niet meer nodig. Via het Kiemcollectief krijgt Casper namelijk elk jaar zaden die gekweekt zijn door een andere boer in de buurt. Wanneer de zaden uitgroeien tot gewassen laat hij een klein deel van de planten staan, zodat deze vervolgens weer nieuwe vruchtbare zaden produceren. Deze zaden worden opgehaald en verwerkt door het Kiemcollectief en gaan volgend jaar weer naar een nieuwe boer! Op deze manier zijn Casper en zijn mede-boeren weer zelf eigenaar over hun zaden. En dat is niet het enige voordeel: de zaadvaste rassen die gekweekt worden zorgen voor genetische diversiteit op het platteland, wat het ecosysteem veerkrachtiger en het bodemleven gezonder maakt.

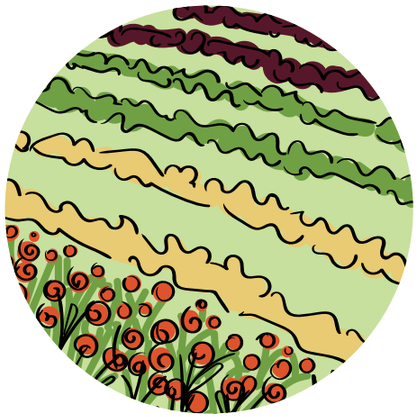

Aanleiding

Verreweg de meeste zaden die Nederlandse boeren gebruiken, worden geleverd door een zadenleverancier. Deze zaden zijn genetisch identiek en gepatenteerd, waardoor je de zaden het volgende jaar niet opnieuw kunt gebruiken. Bovendien groeien de gewassen het beste met behulp van kunstmest en pesticiden die vaak door hetzelfde bedrijf worden verkocht[1]. Hierdoor moeten boeren elk jaar weer opnieuw zaden kopen bij een zadenleverancier. Vroeger teelden boeren hun eigen zaden, maar door het enorme marktaandeel van de zadenleveranciers is in de afgelopen eeuw 75% van de Nederlandse inheemse groenterassen uitgestorven[2]. Dat is jammer, want deze rassen zijn juist goed aangepast aan de omstandigheden in ons land. Door de verkoop van onvruchtbare en gepatenteerde zaden blijven boeren afhankelijk van de zadenleveranciers. Dit houdt de monocultuur en het gebruik van pesticiden en kunstmest in stand, wat funest is voor de biodiversiteit op het platteland.

Oplossing

Het Kiemcollectief is een coöperatie van boeren die de uitwisseling van zaden tussen boeren onderling faciliteert. Boeren gaan weer robuuste, zaadvaste rassen telen: patentvrije en vruchtbare zaden, waardoor je die elk jaar opnieuw kunt planten. De boer gebruikt een klein deel van zijn land voor de zadenteelt, de rest kan geoogst worden. Kiemcollectief neemt werk uit handen en regelt de selectie, oogst, verwerking en distributie van deze zaden. Vervolgens worden de zaden van verschillende gewassen uitgewisseld tussen boeren. Door middel van een lidmaatschap bij het Kiemcollectief is een boer verzekerd van robuuste zaden en niet langer afhankelijk van een zadenleverancier. De biodiversiteit op het platteland neemt toe, want de zaadvaste rassen zorgen voor veel meer genetische variatie, worden niet samen met chemische middelen verkocht en de zadenteelt zorgt voor meer bloeiende planten op de akkers.

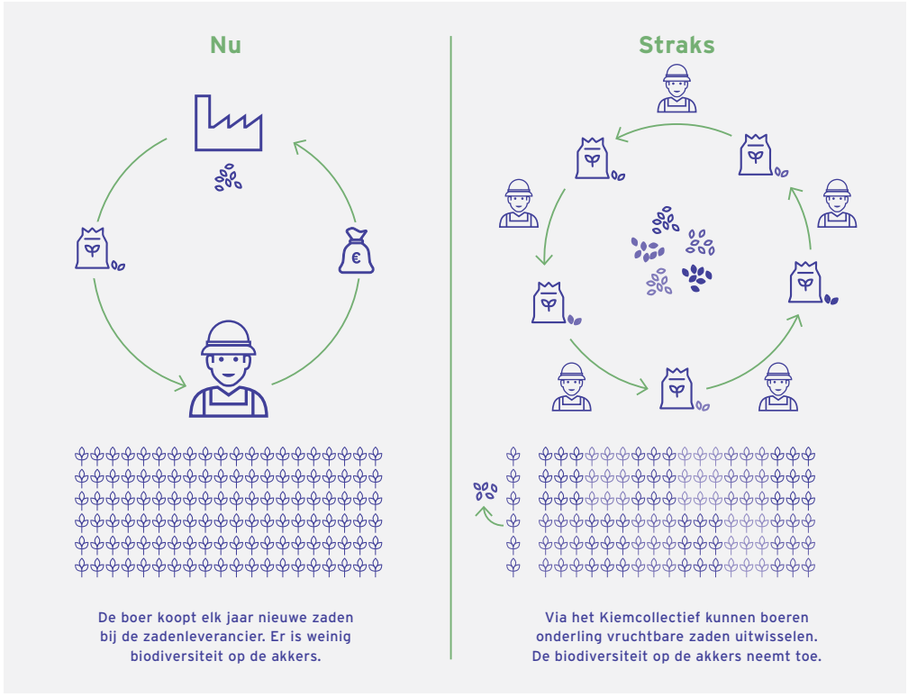

Impact

Met deze oplossing kunnen we de biodiversiteit in Nederland op een oppervlakte van 135.000 voetbalvelden verhogen. Zo zijn 8500 akker- en tuinbouwers minder afhankelijk van de zadenindustrie en staan er weer robuuste en gezonde gewassen op de Nederlandse akkers[3].

Gezocht

We zijn op zoek naar boeren die mee willen doen aan de pilot en een investeerder die de pilot financieel mogelijk kan maken. Ervaren zaadtelers en een zaadschoningsbedrijf zouden ons ook erg goed kunnen helpen bij de praktische uitvoering.

Contactpersonen

Laura van Bellen
l.vanbellen@nationale-denktank.nl
Wenxin Lin
w.lin@nationale-denktank.nl

Meer informatie

2

BIODOME

**MEESLEPENDE 5D-ERVARING
DIE AANZET TOT VERWONDERING
EN ACTIE VOOR BIODIVERSITEIT**

De stad ziet er hetzelfde uit als gisteren. Sara (24) kijkt op haar telefoon en loopt gehaast naar het station. Op Utrecht Centraal ziet ze dat haar trein een half uur vertraging heeft. Om haar tijd te doden loopt ze een rondje door de stationshal, totdat ze een mysterieuze container spot. Als ze binnenstapt wordt ze overspoeld met herfstgeuren, geluid van geritsel, aarde onder haar voeten en ziet ze beelden van schimmels! In 5 minuten tijd worden al haar zintuigen geprikkeld en wordt ze opgeslokt door de intense natuurervaring. Voordat ze naar buiten loopt krijgt ze een zakje bloemzaden, die ze besluit thuis in een pot te doen. De volgende dag loopt Sara naar het station en haar aandacht gaat uit naar de bladeren die door de lucht dwarrelen en de voorbijvliegende vogel. De stad ziet er niet meer hetzelfde uit als gisteren.

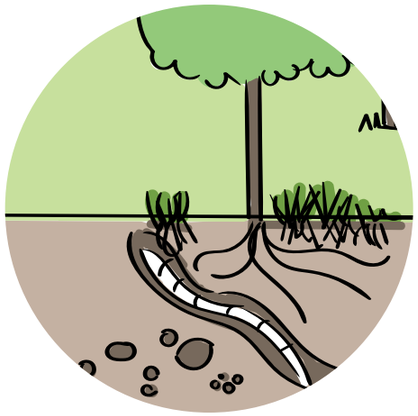

Aanleiding

Nederlanders ondernemen weinig actie voor biodiversiteit doordat ze de natuur te weinig beleven. Zo gaat slechts een derde van de Nederlanders één keer per maand of vaker naar een natuurgebied[1]. Ook weten veel kinderen wel verschillende Pokémon te onderscheiden, maar verschillende vogels niet[2]. Tegelijkertijd weten we dat het werkelijk beleven van de natuur een van de belangrijkste voorspellers is voor het ondernemen van actie voor de natuur en biodiversiteit[3]. Zelfs als we de natuur ingaan, betekent dit niet altijd dat we die écht beleven[3]. Om het tij te keren in de Nederlandse biodiversiteitscrisis is het dus belangrijk om Nederlanders te helpen bij het werkelijk beleven van de natuur. Dat gaat echter verder dan Nederlanders alleen maar meer de natuur in te laten gaan. We moeten de kleine dingen in de natuur zichtbaar maken voor iedereen, niet alleen voor de natuurkenners. Dit willen we doen met een virtuele ervaring die alle zintuigen prikkelt[4].

Oplossing

Weet u wat voor geluiden een mol maakt? Hoe verschillende schimmelnetwerken eruitzien? Of hoe de wortels van bomen ruiken? Het mobiele museum de BioDome maakt de onzichtbare natuur zichtbaar. Wanneer bezoekers de BioDome instappen worden ze via een 5D-ervaring met al hun zintuigen meegenomen in een unieke biodiversiteitservaring die je in het dagelijks leven niet zomaar tegenkomt. Tegelijkertijd worden bezoekers uitgenodigd ook zelf iets te doen voor biodiversiteit. Dit kan in de vorm van een op maat gemaakt advies over wat je thuis kan doen of door het vragen van het ondertekenen van een petitie. Door de BioDome op publieke locaties te zetten bereiken we ook de mensen die misschien weinig met natuur bezig zijn. Denk aan treinstations, festivals of bedrijventerreinen. De BioDome verwondert bezoekers en laat ze anders naar de natuur, biodiversiteit én hun mogelijkheden in hun eigen omgeving kijken.

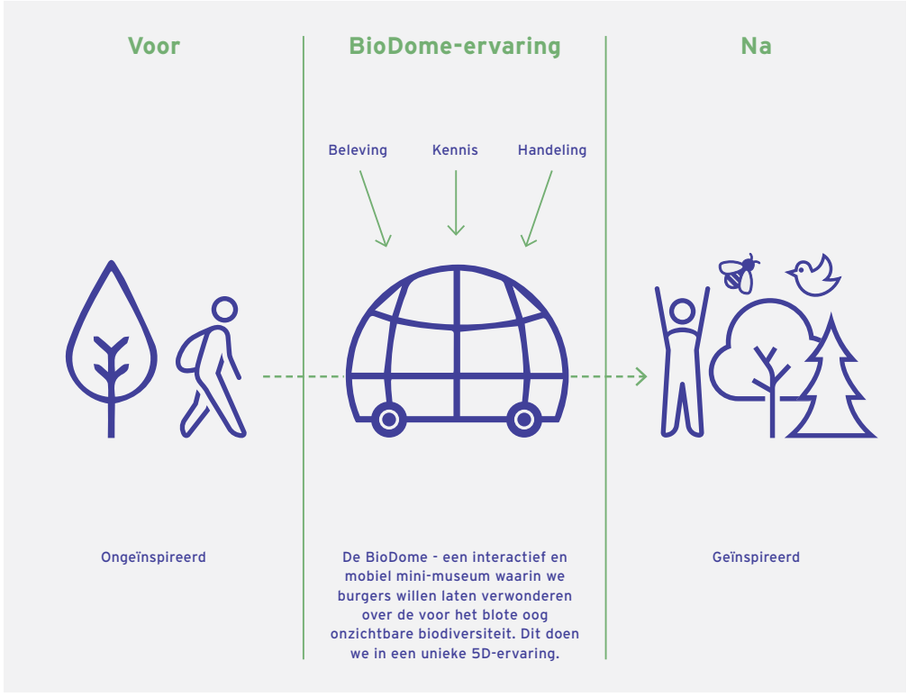

Impact

Met de BioDome kunnen we meer dan 22.000 mensen per maand verwonderen met een unieke ervaring die ze anders naar de natuur in hun eigen omgeving laat kijken. Daarmee zetten we mensen aan tot het ondernemen van actie voor biodiversiteit.

Gezocht

Mocht u ervaring hebben in het ontwerpen van (5D-)ervaringen, goede locaties weten om de BioDome neer te zetten of bereid zijn mee te financieren, dan kunnen we uw hulp goed gebruiken!

Contactpersonen

Cas Becker
c.becker@nationale-denktank.nl
Emily van Dijk
e.vandijk@nationale-denktank.nl
Imke van der Loo
i.vanderLoo@nationale-denktank.nl
Simone Scholte
s.scholte@nationale-denktank.nl

Meer informatie

3

STEDELIJKE NATUUR IN BELD

SAMENWERKINGSVERBAND DAT ONDERZOEKT WELKE NATUURINCLUSIEVE BOUWMAATREGELEN DE BIODIVERSITEIT VERGROTEN

Voorheen werd er gegokt met de stedelijke natuur: nestkasten werden lukraak opgehangen en het was onduidelijk welke bouwmaatregelen nodig waren om een biodivers stedelijk ecosysteem te creëren. Projectontwikkelaar Lin (32) wist vroeger ook niet welke bouwmaatregelen écht iets bijdroegen aan een biodiverse bebouwde omgeving. Maar doordat een groot onderzoeksproject een methode heeft ontwikkeld om dit in kaart te brengen, weet Lin nu hoe ze biodiversiteit kan bevorderen binnen haar projecten. Samen met haar collega's - ecologen, architecten en bouwers - kan ze die kennis toepassen bij al haar nieuwbouw- of renovatieprojecten. Ook hebben overheden hun beleid over natuurinclusief bouwen verbeterd door deze kennis. Natuurinclusief bouwen is nu de norm. Daardoor vergroot de gebouwde omgeving de biodiversiteit in Nederland. Rondom elk huis is er natuur te vinden en zijn de mensen gelukkiger. Lin is trots dat de stad tegenwoordig een plek is waar mensen met de natuur samenleven.

Aanleiding

Natuurinclusieve bouw is nog niet de norm in Nederland, ondanks de voordelen voor de leefomgeving van mensen, dieren en planten. De bouw heeft een grote impact op de biodiversiteit in Nederland. Binnen tien jaar moeten 900.000 woningen gebouwd worden en een nog groter aantal woningen geïsoleerd[1,2]. Hierdoor gaat leefruimte voor dier- en plantensoorten verloren[3]. In natuurinclusieve bouw wordt deze leefruimte weer toegevoegd, wat de biodiversiteit vergroot. Ook draagt dit bij aan onze leefkwaliteit en klimaatbestendigheid[4]. Overheden en bedrijven binnen de bouwsector weten niet welke natuurinclusieve bouwmaatregelen daadwerkelijk de biodiversiteit bevorderen[5]. Deze kennis is onvoldoende beschikbaar door het ontbreken van een centrale datavoorziening en door onvoldoende monitoring van stedelijke natuur. Gebrek aan evaluatie van deze maatregelen en het beleid hierover remt de vooruitgang van natuurinclusief bouwen.

Oplossing

SNiB is een publiek-privaat samenwerkingsverband dat een onderzoeksproject opzet naar het effect van natuurinclusieve bouwmaatregelen op de biodiversiteit. Het onderzoeksproject heeft meerdere doelstelling:

- een methode ontwikkelen die het effect meet van natuurinclusieve bouwmaatregelen op biodiversiteit;
- in kaart brengen in hoeverre verschillende bouwmaatregelen de biodiversiteit vergroten;
- deze kennis op een toegankelijke manier beschikbaar maken voor uitvoerende partijen.

Het onderzoek gebruikt bestaande informatie, bijvoorbeeld uit soortentellingen en databases over ruimtelijke ordening, en vult dit aan uit systemen die automatisch soorten monitoren. Deze dataset wordt geanalyseerd met kunstmatige intelligentie. We zetten een samenwerkingsverband op dat het onderzoeksproject beheert, om zo de kwaliteit en de toepasbaarheid van het onderzoek te vergroten. Dit samenwerkingsverband bestaat uit onderzoeksinstituten, overheden, natuurorganisaties en bedrijven binnen de bouwsector. Door vanuit deze samenwerking een monitoringsmethode en toepasbare kennis te ontwikkelen, versnelt de transitie naar natuurinclusief bouwen.

Impact

De uitkomsten van de SNiB zijn zinvol voor overheden en bedrijven binnen de bouwsector. Bouwers weten welke maatregelen de biodiversiteit vergroten, waardoor zij hun natuurinclusieve bouw en gebiedsontwikkeling beter kunnen uitvoeren. Overheden kunnen door kennis en monitoringsmethoden hun beleid over natuurinclusief bouwen evalueren en verbeteren.

Gezocht

Om gedurende de eerste helft van 2023 nader te onderzoeken of wij dit samenwerkingsverband daadwerkelijk van de grond kunnen krijgen zoeken wij iemand met een groot netwerk binnen de bouwsector en overheid. En financiële middelen om de coördinatiekosten te dekken.

Contactpersonen

Harmen Heida
h.heida@nationale-denktank.nl
Lina Dokter
l.dokter@nationale-denktank.nl

Meer informatie

4

VLIEGENDE ECOLOGEN

MAKEN ECOLOGISCHE KENNIS TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN

Biodiversiteit speelt een belangrijke rol binnen elk project, zoals bij het ontwerpen van een park, bij het aanleggen van een groen dak of bij het bouwen van nieuwe woningen. Iedereen die zelf de capaciteit mist om met biodiversiteit aan de slag te gaan kan laagdrempelig advies inwinnen bij Vliegende Ecologen. De enthousiaste ecologen dragen met liefde hun groene kennis over en denken mee over de kansen voor de biodiversiteit. Door de inzet van Vliegende Ecologen zijn parkeerplaatsen en schoolpleinen nu verkoelende groene oases in de stad, waar de natuur een plek heeft gekregen. Vliegende Ecologen kijken naar de mogelijkheden binnen de bebouwde omgeving, maar ook naar de regionale context en mogelijke kansen voor nabijgelegen natuurgebieden. Dankzij de inzet van Vliegende Ecologen wordt de natuur integraal meegenomen en leven Nederlanders gezonder en gelukkiger!

4 VLIEGENDE ECOLOGEN

Overheid

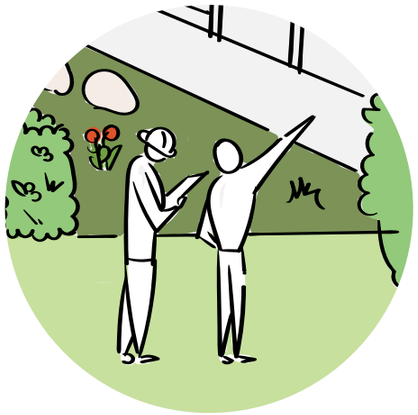

Aanleiding

'Ik wil wel vergroenen en iets met biodiversiteit doen, maar hoe?' Dit is typisch een vraag waar veel verschillende partijen, van scholen tot aan gemeenten, tegenaan lopen. Ze hebben geen ecologen in huis en missen de financiele ruimte om advies in te winnen bij adviesbureaus. Ondanks dat biodiversiteit meer en meer aandacht krijgt en bij veel partijen steeds hoger op de agenda staat, blijft biodiversiteit een relatief nieuw en onbekend begrip. Welwillende partijen worden door het gebrek aan kennis en capaciteit belemmerd iets te doen voor de biodiversiteit. En dat is precies waar de Vliegende Ecologen kunnen helpen: zij leveren kennis en advies aan welwillende partijen. Op deze manier dragen Vliegende Ecologen bij aan de transitie naar een natuurinclusieve toekomst.

Oplossing

Vliegende Ecologen is een flexibel inzetbare groep ecologen die het ecologisch kennistekort oplost bij verschillende geïnteresseerde organisaties, zoals gemeenten, scholen en bedrijven. Deze partijen hebben namelijk niet altijd de financiële capaciteit om ecologen in dienst te nemen of in te huren, en hebben daarom geen toegang tot de benodigde ecologische kennis. Vandaar dat Vliegende Ecologen worden uitgevlogen naar organisaties die een project hebben lopen en daar een ecologische blik op nodig hebben. De Vliegende Ecoloog kijkt dan met de organisatie mee hoe die de biodiversiteit binnen het vraagstuk kan vergroten. Doordat de Vliegende Ecoloog advies geeft of met de uitvoering meekijkt, wordt biodiversiteit integraler meegenomen.

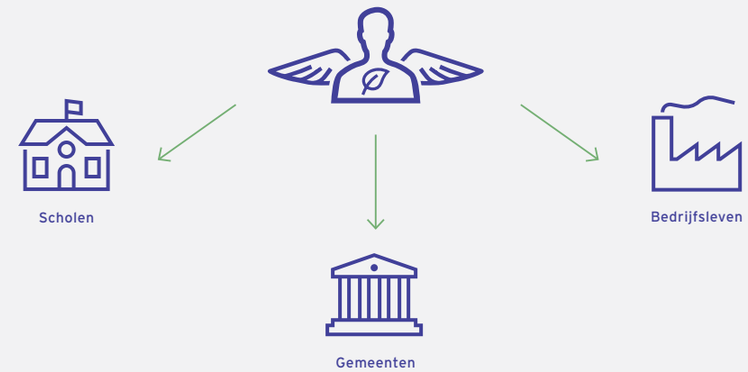

Vliegende Ecologen zijn flexibel inzetbare ecologen die naar welwillende partijen uitvliegen die zelf ecologische capaciteit missen. Op deze manier worden deze partijen voorzien van ecologisch advies.

Impact

Vliegende Ecologen brengt ecologische kennis naar organisaties die graag willen vergroenen, maar hier zelf niet de capaciteit of kennis voor hebben. Op deze manier worden welwillende partijen gefaciliteerd en komen projecten die anders blijven liggen toch van de grond. Hiermee versnellen we de natuurinclusieve transitie op nationaal en lokaal niveau. Daarnaast vergroten Vliegende Ecologen het ecologische bewustzijn bij de organisaties waarbij ze aansluiten.

Gezocht

Wij zoeken gemeenten, provincies, bedrijven, scholen, waterschappen en verenigingen die nu belemmerd worden omdat ze ecologische kennis missen. Ook zijn we op zoek naar enthousiaste ecologen die willen meedenken of als eerste Vliegende Ecoloog aan de slag willen. Geïnteresseerde investeerders zijn ook welkom.

Contactpersonen

Ghizlan Rebbah
g.rebbah@nationale-denktank.nl
Fabian Timpen
f.timpen@nationale-denktank.nl

Meer informatie

5

GIFGROEN

CAMPAGNE DIE SUPERMARKTEN AANSPOORT HET PESTICIDEGEBRUIK TE VERMINDEREN

De consument van de toekomst zou de supermarkt van vandaag niet herkennen. Producten bewerkt met grote hoeveelheden schadelijk landbouwgif zijn niet meer te koop omdat er een omslag heeft plaatsgevonden in de manier waarop wij kijken naar voedsel en landbouw. De bescherming van de biodiversiteit en de gezondheid van de consument staan bij het produceren van ons voedsel voorop. Hierdoor is Nederland gezonder. Niet alleen de mensen, maar ook de natuur. Onze bodem krioelt van het leven, de lucht lijkt te zoemen en zó veel insecten en vogels voelen zich weer welkom in het Nederlandse landschap. De bodem en de supermarkten zijn gifvrij. Klinkt best logisch, toch?

5 GIFGROEN

Burgers / Voedselproductie

Aanleiding

We gebruiken in Nederland zo'n 5 miljoen kilo pesticiden per jaar, met desastreuze gevolgen voor de biodiversiteit van dien[1]. Een gezonde bodem zit vol leven, maar de (micro-)organismen zijn niet opgewassen tegen al dat gif. En dat terwijl het bodemleven juist zo belangrijk is voor het in stand houden van ecosystemen. Bovendien: kunnen wij zelf eigenlijk wel tegen dat gif? Hier worden steeds meer vraagtekens bij gezet. Zo zien neurologen een zorgwekkend verband tussen blootstelling aan pesticiden en de ziekte van Parkinson[2]. De pesticidenormen zijn hopeloos verouderd en sluiten niet aan op de realiteit van vandaag. Daarom vragen wij ons af: waarom ligt er nog voedsel in de schappen dat bewerkt is met grote hoeveelheden schadelijk landbouwgif? Waarom helpen supermarkten hun leveranciers niet om de transitie naar betere manieren van landbouw te maken? Supermarkten zijn immers bij uitstek partijen die de macht hebben om verandering op gang te brengen. Als zij iets willen, gebeurt het.

Oplossing

Volgens ons ligt het antwoord deels bij een gebrek aan incentives. Wij denken dat alle partijen in de voedselproductieketen een vastgeroest systeem in stand houden en alleen in actie komen als het handhaven van de status quo kostbaarder wordt dan veranderen. Daarnaast hebben we geconstateerd dat supermarkten goede spelers zijn om aan te spreken, omdat hun marktwaarde sterk samenhangt met hun imago. Communiceren over biodiversiteit mag dan een uitdaging zijn, het gezondheidsaspect bij het thema pesticiden is echter heel grijpbaar. Onze oplossing is daarom simpel: we sporen supermarkten middels een campagne aan zich te committeren aan een jaartal waarin hun productieketens gifvrij zijn.

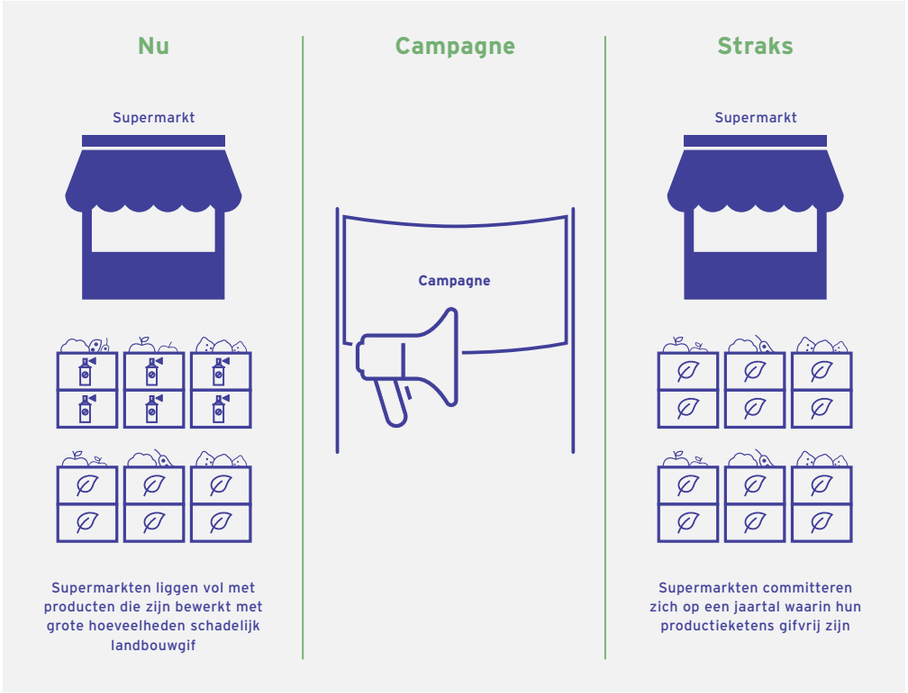

Impact

De huidige keuze tussen prijzig (biologisch) en bewerkt met schadelijk landbouwgif (gangbaar) is niet eerlijk. Nederlanders hebben recht op eten dat betaalbaar, gezond en niet schadelijk voor de natuur is. Onze campagne geeft het zetje dat supermarkten nodig hebben om in beweging te komen.

Gezocht

Gifgroen heeft drie dingen nodig. Als eerste platforms, omdat wij zo veel mogelijk partijen willen die onze boodschap kunnen verspreiden. Ten tweede hebben we afzenders nodig: partijen die zich aan onze campagne willen binden. Als laatste financiering om o.a. onze media-inkoop en videoproductie te financieren.

Contactpersonen

Pauline Peek
p.peek@nationale-denktank.nl
Vivian van Dooren
v.vandooren@nationale-denktank.nl

Meer informatie

6

NATUUR-INCLUSIEF BOUWEN OP DE KAART

NATUURINCLUSIEF BOUWEN VOOR OVERHEDEN EN BOUWERS INZICHTELIJK

Marissa (39) bouwt aan Nederland. Toen ze begon als aannemer was er nog veel onzekerheid in de bouwsector. Bouwers moesten met allerlei zaken rekening houden die lastig te bevatten waren, zoals stikstof en biodiversiteit. Iedereen was bang dat de hele sector lange tijd zelfs tot stilstand zou komen. Gelukkig is dit voorkomen doordat helder en concreet werd gemaakt wat natuurinclusieve bouw inhoudt. Marissa is hier blij mee omdat ze nu gemakkelijk inzicht kan krijgen in de eisen en kansen die er liggen om op een bouwlocatie de natuur te beschermen en te laten floreren. Ze weet de adviezen uit de tool eenvoudig te vertalen naar de vraagstukken in het bouwproject. Zo is het een stuk makkelijker geworden om Nederland elke dag weer een stukje mooier te maken!

6 NATUURINCLUSIEF BOUWEN OP DE KAART

Bouwen / Overheid

Aanleiding

Nederland anno 2022 staat voor een enorme bouwopgave. Recent zijn veel bouwprojecten vertraagd of stil komen te liggen door beperkingen vanuit wetgeving over stikstofdepositie, en dit dreigt een voorbode te worden voor de toekomst. Er wordt gevreesd voor bouwstops vanuit wetgeving gericht op klimaat, waterkwaliteit en biodiversiteit[1]. Natuurinclusieve bouw vergroot de biodiversiteit in de bebouwde omgeving en kan daarmee een bijdrage leveren aan de andere opgaven waar de bouw voor staat. Initiatieven om natuurinclusieve bouw inzichtelijk te maken voor overheden en bouwers zijn alom in ontwikkeling, maar hebben ieder hun beperkingen. Ook ontbreekt overheidssturing, waar de bouwsector wel duidelijk om vraagt. Door deze wildgroei aan tools en methodes ontbreekt een eenduidige aanpak en wordt er niet naar een gemeenschappelijke taal toegewerkt.

Oplossing

Natuurinclusief Bouwen op de Kaart activeert de Rijksoverheid om een centrale, inzichtelijke aanpak voor natuurinclusieve bouw te realiseren. Met een beleidsvoorstel dat gedragen wordt door de bouwsector en lokale overheden willen we de overheid aansporen een informatievoorziening te ontwikkelen die natuurinclusief bouwen inzichtelijk maakt. Per stukje grond wordt hiermee concreet wat er moet gebeuren om aan de habitateisen van planten- en diersoorten te voldoen, en hoe dit gerealiseerd kan worden in een bouwproject. Hiermee wordt het voor opdrachtgevers en bouwers inzichtelijk wat de biodiversiteitseisen en -kansen voor specifieke bouwprojecten zijn. Aan de ene kant vervullen we hiermee de behoefte aan duidelijkheid over hoe we het beste natuurinclusief kunnen bouwen, en aan de andere kant brengen we de overheid in de regisserende rol waar de bouwsector zo hard om vraagt.

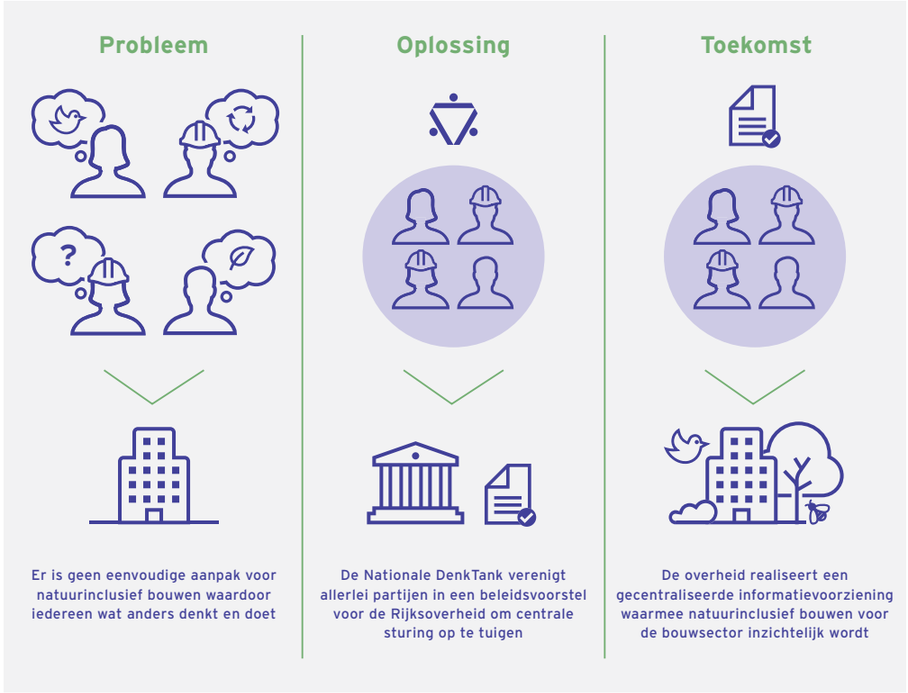

Impact

Als we natuurinclusieve bouw succesvol meenemen in de hedendaagse bouwopgave in Nederland levert dit een bijdrage aan alle opgaven waar de bouw voor staat. Door de samenwerking tussen de bouwsector en overheden scheppen we duidelijkheid in acties en verantwoordelijkheden voor natuurinclusieve bouw. Hiermee kunnen we de biodiversiteit in de bebouwde omgeving vergroten.

Gezocht

We zoeken partijen in de bouwketen om de tool te testen – van aannemer tot ecoloog. Daarnaast zoeken we partijen die dit beleidsvoorstel met ons naar een hoger niveau willen tillen en kracht bij willen zetten met hun kennis en invloed.

Contactpersonen

Merel Scheltema
m.scheltema@nationale-denktank.nl
Thijn Verburg
t.verburg@nationale-denktank.nl

Meer informatie

7

PLANTJE BOOM

BRENGT DE VEERKRACHT VAN DE BODEM TOT LEVEN AAN DE KEUKENTAFEL

Het gezin van Nour (42) speelt graag spelletjes met de feestdagen. De laatste jaren is Plantje Boom de grote favoriet. Door de toegankelijke graphics, het bijzondere onderwerp en vooral door de mogelijkheid je tegenstanders flink dwars te zitten, zorgt het altijd weer voor de nodige hilariteit. Ook heeft het binnen Nours gezin gezorgd voor een ander perspectief op planten en insecten, doordat ze nu een beeld hebben bij wat er daar onder de grond gebeurt. Het heeft Nour er zelfs toe gezet de tegels uit haar voortuin weg te halen; dat is immers beter voor de insecten en de wateropslag. Juist doordat Plantje Boom deze onderwerpen op een speelse en toegankelijke manier introduceert, voelt het voor haar niet als de zoveelste groene verplichting. Met veel plezier legt zij de uitbreidingsset van Plantje Boom dit jaar bij de kerstcadeautjes.

7 PLANTJE BOOM

Burgers

Aanleiding

Nederlanders zien biodiversiteitsverlies niet als een urgent probleem, zo blijkt uit de analyse van de Nationale DenkTank 2022. Daardoor ondernemen ze te weinig actie om de biodiversiteit in hun eigen omgeving te verbeteren. De communicatie rondom dit onderwerp is vaak ontoegankelijk, gecompliceerd en stoffig, wat niet bepaald motiveert om er iets aan te doen. Zo blijven de meeste mensen zich weinig aangetrokken voelen tot het onderwerp. Bovendien weten ze niet goed wat te doen[1].

Oplossing

Plantje Boom is een kaartspel waarbij spelers door middel van een gezond bodemsysteem zo veel mogelijk planten en bomen laten groeien. Dit doen ze door verschillende elementen toe te voegen aan hun eigen systeem en de systemen van tegenstanders te saboteren met de vele actiekaarten, waarmee realistische acties worden gekoppeld aan de effecten die ze hebben op de kwaliteit van de bodem. Eens in de zoveel tijd worden alle systemen geteisterd door een rampenkaart. Hoe biodiverser alle systemen, hoe beter beschermd ze zijn. Het spel bevat een groot competitie-element en het vlotte speltempo zorgt ervoor dat het nooit bij één potje blijft. In een speelse setting leert de speler wat bijdraagt aan een gezonde bodem en welke acties daarbij helpen. Je speelt het aan de keukentafel, maar herkent het spel in de wereld om je heen. Zo hopen wij iedereen bewust te maken van het belang van biodiversiteit.

Meer informatie

Het kaartspel Plantje Boom brengt de biodiversiteit van de buitenwereld naar de keukentafel. Spelers maken op een laagdrempelige manier kennis met het bodemleven en leren spelenderwijs wat zij kunnen doen om de biodiversiteit te bevorderen.

Impact

Nederland is crisismoe, daarom is het des te belangrijker dat wij de biodiversiteitscrisis op een toegankelijke manier op de kaart zetten. Met Plantje Boom mikken we op gezinnen met kinderen (10 jaar of ouder). Als we alleen al bordspel-liefhebbers meerekenen, kunnen we 117.000 gezinnen bereiken. In de ontwikkeling van het spel zoeken wij continu naar verbinding tussen educatie, gedragsverandering en spelplezier, voor een zo groot mogelijke impact bij de enthousiaste spelers.

Gezocht

Wij hebben drie dingen nodig. Als eerste €50.000 voor de ontwikkeling van het spel. Ten tweede een platform om ons spel te verkopen, denk aan spelletjes- of boekenwinkels, kerstpakketten (uw bedrijf?) of bij (online) winkeliers. Als laatste zoeken we enthousiastelingen die onze kickstarter willen steunen of het exclusief willen uitgeven. Alvast inschrijven? ndt22.nl.

Contactpersonen

Barthold Hooft Graafland
b.hooftgraafland@nationale-denktank.nl
Louise Roelfsema
l.roelfsema@nationale-denktank.nl

8

KENNIS-ERKENNING VOOR BOEREN

BELOONT BOEREN DIE HUN KENNIS BLIJVEN ONTWIKKELEN, BIJVOORBEELD OP HET GEBIED VAN NATUURINCLUSIVITEIT

Marnix (52) is akkerbouwer en Mina (33) is melkveehouder. Hun bedrijven staan midden in de natuurinclusieve landbouwtransitie. Om op de hoogte te blijven van alle ontwikkelingen komt Mina regelmatig met collega's bijeen in een studieclub. Daarnaast onderzoekt ze met een stagiair van de hogeschool hoe de biodiversiteit rond haar weides verbetert door het herstellen van oude houtwallen. Marnix volgt een cursus *Leven in de bodem* bij het lokale mbo en doet met een student van de WUR een bodemproef met verschillende groenbemesters op een stukje van zijn land. De nieuwe inzichten bespreekt hij met zijn nieuwsgierige collega's. Marnix en Mina ontvangen voor al deze inspanningen een Kenniserkenning en van hun afnemers krijgen ze als beloning stimulerende premies. De hele sector heeft immers baat bij deze ontwikkelingen die de landbouw klaarmaken voor de toekomst.

8 KENNISERKENNING VOOR BOEREN

Voedselproductie

Aanleiding

Toeleveranciers, zoals fabrikanten van kunstmest en pesticiden, domineren de informatiestroom naar boeren die de landbouwschool verlaten hebben. Deze toeleveranciers vertellen de boeren nauwgezet wat bepaalde ingrepen met hun opbrengst doen. Zij sturen echter weinig op natuurinclusieve methodes, omdat die juist uitgaan van een vermindering van bijvoorbeeld kunstmest van zo'n fabrikant. Er zijn echter manieren waarop boeren nu al aan onafhankelijke kennis komen. In bijvoorbeeld studiegroepen, cursussen bij hbo's en mbo's of tijdens werkbezoeken en studentenstages, vindt waardevolle kennisoverdracht plaats. Ook bestaan er subsidies van de overheid die financiële barrières voor het volgen van cursussen wegnemen. Maar er mist nog een extra prikkel voor boeren om zich te ontwikkelen, onafhankelijk van toeleveranciers.

Oplossing

Kenniserkenning voor Boeren is een vrijwillige accreditatie die boeren kunnen krijgen door aan verschillende ontwikkelingsactiviteiten mee te doen. Doet een boer mee aan een studiegroep met andere boeren? Dat telt mee. Begeleidt een boer een stagiair? Ook dat telt. Net als cursussen aangeboden door groene mbo's en hbo's in het kader van leven lang ontwikkelen. Zo worden boeren erkend voor hun ontwikkeling. Maar erkenning alleen is niet genoeg. Hoewel boeren intrinsiek gemotiveerd zijn om zich te ontwikkelen, hebben ze ook een bedrijf te runnen. Daarom wordt er aan de punten van Kenniserkenning een premie gekoppeld, betaald door de afnemer van de producten van het land. Het is immers ook in het belang van de afnemer dat die overgaat op een duurzame bedrijfsvoering. Huidige prikkels zijn onvoldoende gebleken voor een wijdverbreide transitie.

Boeren blijven zich onafhankelijk ontwikkelen wat ze toekomstbestendig houdt

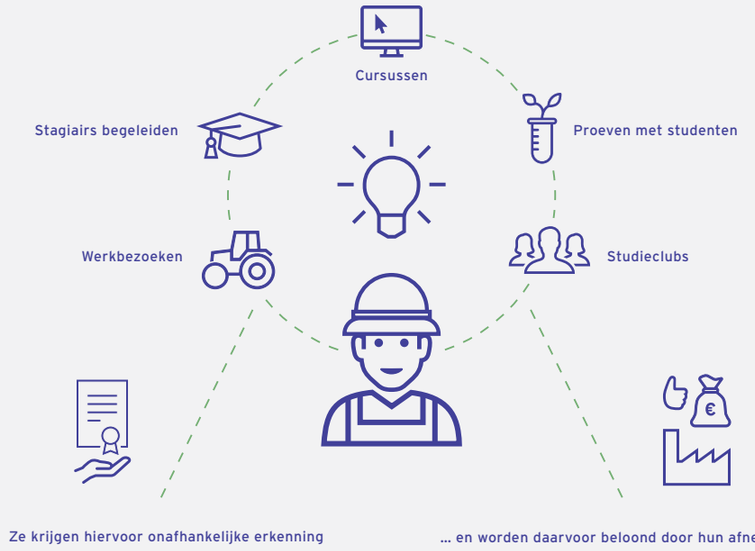

Impact

Door Kenniserkenning worden boeren gewaardeerd en beloond voor wat ze doen om zichzelf en hun bedrijf verder te ontwikkelen. Ook worden boeren die nu weinig gebruik maken van ontwikkelingsmogelijkheden door dit systeem geprikkeld. Alle boeren in Nederland kunnen hier gebruik van maken. Hierdoor vormen kennisgebrek en niet-onafhankelijke informatievoorziening geen barrière meer voor de verduurzaming van de landbouw.

Gezocht

Kenniserkenning voor Boeren zal georganiseerd moeten worden door een samenwerking van kennisinstellingen, scholen, vakorganisaties en afnemers (coöperaties en supermarkten). Daarom zoeken wij naar enthousiaste partijen die samen aan tafel willen zitten om dit idee verder vorm te geven en beloningen te creëren.

Contactpersonen

Dijs de Neeling
d.deneeling@nationale-denktank.nl
Daan Reijnders
d.reijnders@nationale-denktank.nl

Meer informatie

9

HET NEDERLANDSE PLUK-TUINPACT

HELPT LOKALE PLUKTUINEN OM GROEN DICHTER BIJ DE BURGER TE BRENGEN

Dankzij het Nederlandse Pluktuinpact hebben veel Nederlanders een pluktuin in de buurt waar ze regelmatig kunnen tuinieren en groenten, fruit en bloemen kunnen telen. Samir (32) is enthousiast over de pluktuinen in Rotterdam en wil met zijn vrouw een pluktuin starten. Hij schakelt het Pluktuinpact in om advies te krijgen over subsidieaanvragen en via het platform wisselt hij kennis uit met ervaren pluktuinders. Het Pluktuinpact vormt één gerichte stem richting de overheid over het belang van pluktuinen en hierdoor wordt op landelijk niveau het opzetten en draaiende houden van pluktuinen gestimuleerd. De burgers die actief zijn in pluktuinen voelen zich meer betrokken bij de natuur, hun voedselproductie en de wijk. Het regelmatig buiten zijn verbetert hun fysieke en mentale gezondheid, zorgt voor sociale cohesie en meer veiligheid. En ze hebben, onafhankelijk van de grootte van hun portemonnee, toegang tot vers voedsel!

9 PLUKTUINPACT

Burgers / Voedselproductie

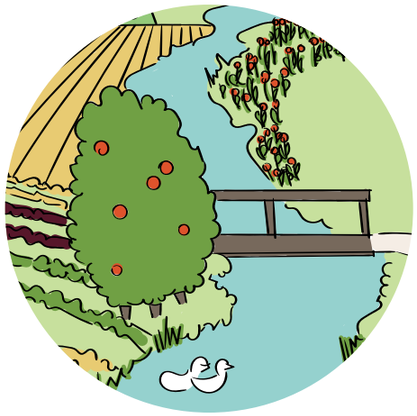

Aanleiding

Nederlanders zijn vervreemd van de natuur, waardoor biodiversiteitsverlies niet bovenaan de agenda staat[1]. Zeker in de steden is groen voor veel mensen (te) ver van hun bed. Maar groen verbetert niet alleen biodiversiteit in een wijk, het is ook goed voor de gezondheid en het welzijn van haar bewoners[2]. Daarnaast zorgt het voor klimaatadaptatie en verbetert het sociale cohesie en vermindert het criminaliteit[3]. Zo kan er in de samenleving veel bespaard worden op bijvoorbeeld zorgkosten, handhaving en klimaatschade[2]. Er zijn burgers die starten met het opzetten van initiatieven voor het vergroenen van hun wijk. Deze initiatieven stranden echter te vaak door moeizame samenwerkingen met gemeenten door bijvoorbeeld complexe subsidieaanvragen. Dat is zonde, want stel je eens voor hoeveel maatschappelijke kosten we kunnen besparen door gemotiveerde, groene burgers in de samenleving te empoweren in plaats van te ontmoedigen!

Oplossing

Het Nederlandse Pluktuinpact verbindt groene en sociale ondernemers via een online omgeving en vooroplopers die kennisuitwisseling faciliteren. Want waar de ene pluktuinder handig is in subsidieaanvragen, weet een ander alles over slakkenbestrijding of waterregulatie. Verder biedt het pact mogelijkheden voor uitwisseling van collectief materiaal, zoals trekkers of snoeiapparatuur. Zo wordt het runnen van een pluktuin laagdrempeliger, efficiënter én leuker. Tevens kunnen er, door het faciliteren van pluktuinders, meer pluktuinen in heel Nederland tot bloei komen. Hierdoor komt groen dichter bij de burger en wordt de waarde ervan ook zichtbaar voor niet-groene burgers. Zo verbeteren biodiversiteit, veiligheid, gezondheid, sociale cohesie en participatie.

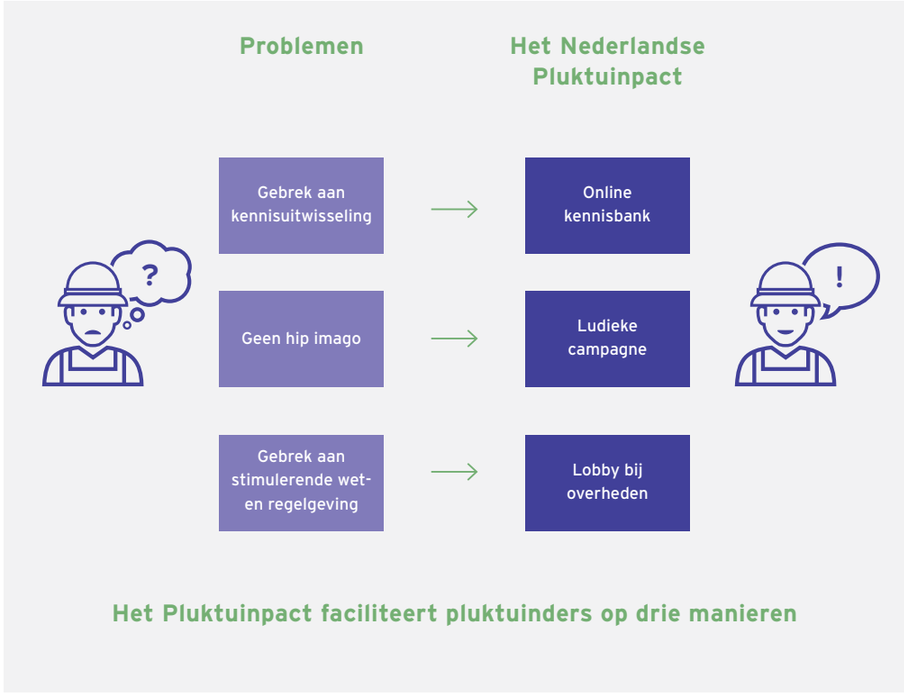

Het Pluktuinpact faciliteert pluktuinders op drie manieren

Impact

Het Pluktuinpact faciliteert, zonder het eigen karakter van lokale initiatieven te verdringen. Daarmee nemen de kosten van veel maatschappelijke problemen af én ontstaat er draagvlak voor meer groen beleid, of dit nu vanuit de overheid of vanuit bijvoorbeeld een supermarkt komt. Het Pluktuinpact zet pluktuinders op de kaart en maakt dus niet alleen fysieke en lokale impact, maar ook impact voor de lange termijn op het gehele systeem.

Gezocht

Burgers: breng een bezoek aan de dichtstbijzijnde pluktuin. Overheden: maak structureel middelen voor pluktuinen beschikbaar. Woningcorporaties en boeren: stel grond beschikbaar voor pluktuinen (gunstig voor de waarden van de buurt en contact met burgers). Mensen die een pluktuin willen beginnen kunnen contact opnemen met Sam Emons (+31 6 46873194).

Contactpersonen

Cas Becker
c.becker@nationale-denktank.nl
Emily van Dijk
e.vandijk@nationale-denktank.nl
Imke van der Loo
i.vanderloo@nationale-denktank.nl
Simone Scholte
s.scholte@nationale-denktank.nl

Meer informatie

10

BIJNA BIO

DE OVERSTAP NAAR BIOLOGISCHE LANDBOUW AANTREKKELIJKER GEMAAKT

Bert kijkt tevreden uit over zijn weide waar zijn melkkoeien rustig grazen. Sinds hij drie jaar geleden de overstap heeft gemaakt naar een biologische melkveehouderij produceert hij weliswaar minder melk, maar houdt hij onder de streep meer over en merkt hij dat zijn koeienweide er mooier en biodiverser bij ligt. De overstap naar biologisch was in eerste instantie best spannend. Echter, na een gesprek met de boerenambassadeur bij de provincie bleken zijn ambities overeen te komen met de doelen van de provincie. Ook kreeg hij zijn plannen makkelijk en met lage rente gefinancierd. Daarnaast zit de vraag naar biologisch voedsel in de lift, waardoor Bert weet dat het ook in de toekomst goed boeren zal zijn.

10 BIJNA BIO

Voedselproductie

Aanleiding

Nederland heeft een enorm landbouwprobleem. Door de eenzijdige focus op volume en efficiëntie in de voedselproductie piept en kraakt het huidige landbouwmodel aan alle kanten. Boeren willen vaak wel omschakelen naar een duurzamere vorm van landbouw, zoals biologisch, maar dat is moeilijk omdat ze klem zitten in het huidige systeem. Dit zorgt ervoor dat welwillende boeren die graag iets bij willen dragen aan biodiversiteit niet in staat zijn dat te doen.

Oplossing

Bijna Bio zorgt ervoor dat welwillende boeren de omschakeling naar biologische landbouw wél kunnen maken. Dat zal gebeuren door een integrale aanpak via drie manieren. Allereerst leggen we het fundament door de vraag naar biologisch voedsel te stimuleren. Dit doen we door het inkoopbeleid van overheden aan te passen, waarbij biologisch voedsel uit de regio de norm wordt. Ook stellen we voor om biologisch voedsel vrij te stellen van btw. Daarnaast wordt er binnen provincies een boerenambassadeur aangesteld die de opgaven van boeren én provincies verbindt. Op basis van een gemeenschappelijk doel wordt er gezocht naar oplossingen, voordat van bovenaf individuele maatregelen vastgezet worden. Dit zorgt er bijvoorbeeld voor dat extensieve biologische landbouw vaker in beeld komt als oplossing voor het landbouwprobleem. En als laatste stellen we een regeling voor waarbij boeren die écht willen omschakelen tegen lage rente hun plannen kunnen realiseren.

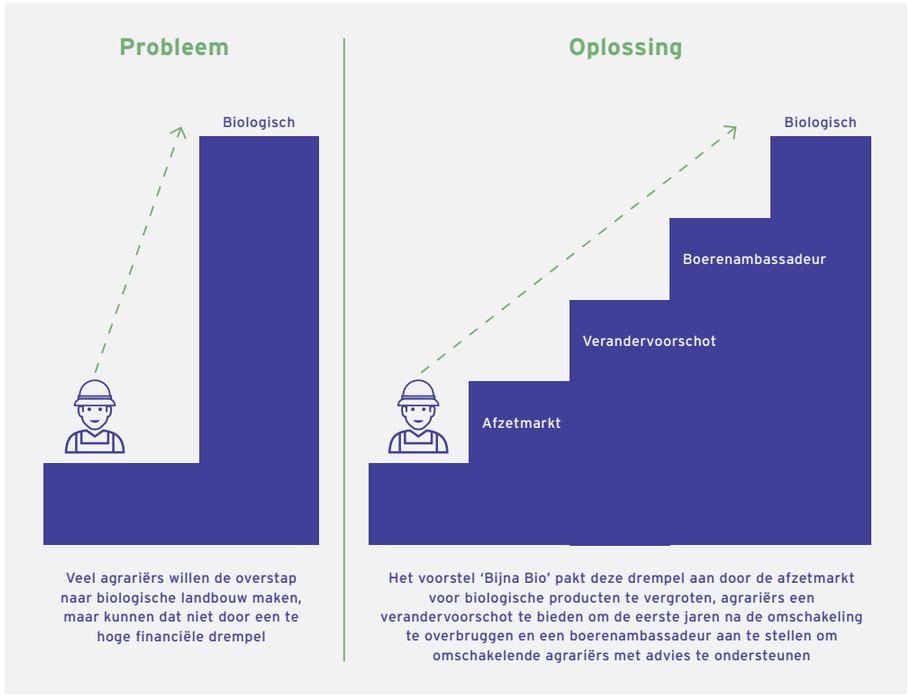

Impact

Bijna Bio zorgt ervoor dat biologisch boeren aantrekkelijker wordt. Het areaal biologisch beheerd land zal toenemen, wat zorgt voor een bewezen toename in biodiversiteit[1]. Door een biologisch inkoopbeleid te voeren neemt de biologische afzetmarkt toe en geeft de overheid een belangrijk signaal af. Daarnaast kan biologische landbouw aanzienlijk bijdragen aan het verminderen van stikstofuitstoot[2].

Gezocht

Wij zoeken verschillende partijen: boeren die onlangs de overstap naar biologisch hebben gemaakt en andere boeren hierbij willen helpen. Daarnaast zoeken we provinciale ambtenaren die het Nationaal Programma Landelijk Gebied uitwerken en op zoek zijn naar concrete initiatieven voor natuurinclusieve landbouw. Tot slot zoeken wij gemeenten die ervoor openstaan om met het inkoopbeleid van hun voedsel de biologische landbouw te steunen.

Contactpersonen

Marnix van de Sande
m.vandesande@nationale-denktank.nl
Bart Tulkens
b.tulkens@nationale-denktank.nl

Meer informatie

AANVULLENDE INFORMATIE

In dit eindrapport presenteert de Nationale DenkTank 2022 tien haalbare en impactvolle oplossingen voor de Nederlandse samenleving. Deze zijn zorgvuldig geselecteerd na uitgebreid onderzoek naar de kansen en uitdagingen omtrent het herstel en behoud van de biodiversiteit in Nederland. Wij hebben dit onderzoek gedaan in samenwerking met betrokkenen aangaande biodiversiteit uit de wetenschap, het bedrijfsleven en de overheid. Daarnaast hebben we 81 burgers gesproken en met onderzoeksbureau Motivaction een survey uitgezet die door 1267 Nederlanders is ingevuld. Zo hebben we het speelveld rondom de biodiversiteitscrisis goed in kaart kunnen brengen. Indien u zich verder wilt verdiepen in de oplossingen, de voorafgaande analyses of de DenkTank zelf, dan kunt u een kijkje nemen op onze **website: ndt22.nl.**

Wilt u meer weten over de analyses?

De samenvatting van onze onderzoeken werd gepresenteerd tijdens het Expertforum op 5 oktober 2022. Al deze analyses kunt u terugvinden in ons analyserapport via **ndt22.nl/analyse**. De complete presentatie kunt u ook terugkijken via **youtube.com/nationale-denktank**.

Wilt u meer weten over onze oplossingen?

Elke oplossing kent zijn eigen ontstaansgeschiedenis. Bekijk de achtergrondinformatie en onderzoeksresultaten per onderdeel. Als u vragen heeft of een goed idee wilt delen, kunt u direct contact opnemen met de verantwoordelijke DenkTankers. De contactgegevens staan bij de oplossingen.

Wilt u een bijdrage leveren?

Wilt u een bijdrage leveren aan Stichting de Nationale DenkTank? Dat kan! We willen de tien oplossingen graag in praktijk brengen. Daarom formuleerden we bij elke oplossing een aantal specifieke wensen, bedoeld voor partijen die kunnen helpen met het realiseren van de betreffende oplossing. Als u wilt bijdragen, neem contact op met de DenkTankers!

Wilt u weten waar wij verder mee bezig zijn?

Om impact te maken treden we met onze opinies naar buiten via kranten en (sociale) mediakanalen als LinkedIn, Twitter en Instagram. Via deze kanalen blijft u op de hoogte van de implementatie van onze oplossingen en van verhalen van toekomstige jaargangen van de Nationale DenkTank. Kunt u meehelpen ons verhaal te vertellen? Neem dan contact met ons op.

De DenkTankers bezochten verschillende evenementen, zoals hier op het congres 'Natuurlijk 2022' in Zwolle.

Tijdens de Brainstormweek vonden tien oplossingen het licht... en zijn er veel gesneuveld.

Leren over biodiversiteit doe je natuurlijk het beste buiten! Meermaals gingen de DenkTankers op verkenning in de natuur.

Oplossingen werden continu en overal getest, zoals hier tijdens een evenement.

DEELNEMERS

De grootste biodiversiteitsimpact wereldwijd kunt u maken met uw dieet. Veel biodiversiteit gaat namelijk verloren door het omzetten van natuur in landbouwgrond, wat vaak gebruikt wordt voor het verbouwen van veevoer. Een plantaardige maaltijd bespaart land ten opzichte van een maaltijd met dierlijke producten. Vervang bijvoorbeeld vlees en kies voor vleesvervangers, noten en peulvruchten!

Cas Becker
Master Crossover Creativity, Hogeschool van de Kunsten Utrecht
c.becker@nationale-denktank.nl

Laura van Bellen
Master Organic Agriculture, Wageningen University & Research
l.vanbellen@nationale-denktank.nl

Emily van Dijk
Bachelor Liberal Arts and Sciences, Erasmus University College
e.vandijk@nationale-denktank.nl

Lina Dokter
Master Climate Studies, Wageningen University & Research
l.dokter@nationale-denktank.nl

Vivian van Dooren
Bachelor Liberal Arts and Sciences, Amsterdam University College
v.vandooren@nationale-denktank.nl

Harmen Heida
Promovendus Data-science & Cardiovasculaire Ziekten, Erasmus Medisch Centrum
h.heida@nationale-denktank.nl

Barthold Hooft Graafland
Bachelor Economics & Bachelor Philosophy of a specific discipline, Rijksuniversiteit Groningen
b.hooftgraafland@nationale-denktank.nl

Wenxin Lin
Master Business Analytics and Operations Research, Tilburg University
w.lin@nationale-denktank.nl

Imke van der Loo
Master Human Decision Science & Master Psychology, Maastricht University
i.vanderloo@nationale-denktank.nl

Dijs de Neeling
Promovendus Wis- en Natuurkunde, Rijksuniversiteit Groningen
d.deneeling@nationale-denktank.nl

Pauline Peek
Bachelor Geschiedenis en Politieke Wetenschappen, Freie Universität Berlin & Bachelor Jazz en zang, Conservatorium van Amsterdam
p.peek@nationale-denktank.nl

Ghizlan Rebbah
Bachelor European Studies, Maastricht University
g.rebbah@nationale-denktank.nl

Daan Reijnders
Promovendus Fysische Oceanografie, Universiteit Utrecht
d.reijnders@nationale-denktank.nl

Louise Roelfsema
Master Public International Law, Universiteit van Amsterdam
l.roelfsema@nationale-denktank.nl

Marnix van de Sande
Master Earth and Environment, Wageningen University & Research
m.vandesande@nationale-denktank.nl

Merel Scheltema
Master Philosophy Now & Master Sociology, Erasmus Universiteit Rotterdam
m.scheltema@nationale-denktank.nl

Simone Scholte
Bachelor Film- en Literatuurwetenschap, Universiteit Leiden
s.scholte@nationale-denktank.nl

Fabian Timpen
Master Biology, Wageningen University & Research
f.timpen@nationale-denktank.nl

Bart Tulkens
Master Mechanical Engineering & Master Science Education & Communication, Technische Universiteit Eindhoven
b.tulkens@nationale-denktank.nl

Thijn Verburg
Master Mechanical Engineering - Microsystems, Technische Universiteit Eindhoven
t.verburg@nationale-denktank.nl

BRONVERMELDING

Pagina 20: Bronnen Analyse
1 WUR, *Biodiversiteit Longread*
2 Leclère et al., Nature, 2020, *Bending the curve of terrestrial biodiversity needs an integrated strategy*
3 Compendium voor de Leefomgeving, *Verlies natuurlijkheid in Nederland, Europa en de wereld*
4 World Economic Forum, 2021, *The Global Risks Report*
5 Enquete Nationale DenkTank en Motivaction, 2022, ndt22.nl/analyse
6 Natuurmonumenten, 2022, *Watercrisis lijkt onvermijdelijk*
7 Dutch Green building Council, 2022

Bronnen oplossingen
Pagina 30: Het Kiemcollectief
1 Lammerts van Bueren, E. et al., Agronomy for Sustainable Development, 2018, T*owards resilience through systems-based plant breeding*
2 FAO, 2004, *Building on Gender, Agrobiodiversity and Local Knowledge*
3 Jonkheer, E., Akker nr 11 p38-39, 2016, *Groter en Intensiever*

Pagina 34: BioDome
1 I&O Research, 2022, *Nederlanders hebben eerder een ecocentrisch dan een antropocentrisch natuurbeeld*
2 Hooykaas, M. J. D. et al., 2022, *Animal biodiversity and specificity in children's picture books,* Public Understanding of Science, 31(5), 671–688
3 National Trust, 2022, *Noticing Nature: The First Report in the Everyone Needs Nature Series*
4 Keltner, D. et al., 2018, *Exploring the Emotional State of 'Real Happiness': A Study Into The Effects of Watching Natural History Television Content*

Pagina 38: SNiB
1 Rijksoverheid, 2022, *Minister Hugo de Jonge maakt provinciale woningbouwafspraken voor 900.000 nieuwe woningen*
2 Rijksoverheid, 2022, *Kabinet start landelijke Energiebesparingscampagne en komt met Nationaal Isolatie-programma om 2,5 miljoen woningen snel te isoleren*
3 Provincie Utrecht, 2022, *Nieuwe werkwijze verenigt belangen verduurzaming en natuur*
4 Ministerie van Landbouw, 2021, *Natuur en Voedselkwaliteit, Analyse knelpunten natuurinclusief bouwen*
5 Nationale DenkTank, 2022, *Analyserapport: Hoe keren we het tij in de Nederlandse biodiversiteitscrisis?*

Pagina 50: Natuurinclusief Bouwen op Kaart
1 Dutch Green Building Council, 27 jan 2022, *Met de huidige manier van bouwen snoepen we ons carbon budget binnen zeven jaar op; we kunnen er niet meer van weg kijken*

Pagina 54: Plantje Boom
1 Nationale DenkTank, 2022, *Analyserapport: Hoe keren we het tij in de Nederlandse biodiversiteitscrisis?*

Pagina 62: Het Nederlandse Pluktuinpact
1 Nationale DenkTank, 2022, *Analyserapport: Hoe keren we het tij in de Nederlandse biodiversiteitscrisis?*
2 WUR, *De groene stad*
3 WUR, *Zeven redenen om te investeren in een groene stad*

Pagina 66: Bijna Bio
1 European Commission, 2021, *Factsheet EU Organic Action Plan*
2 Plomp, M., Michels, G., Wageningen Livestock Research, 2021, *Quick scan stikstofproblematiek en biologische veehouderij*

Na een wandeling met een natuur-gids waren de DenkTankers veel natuurfeitjes en een hoop verwondering rijker!

Themapartners van de Nationale DenkTank 2022

Lidl
'Biodiversiteit raakt ons direct in onze productieketen. We zijn ons bewust van de grote uitdagingen die er hiervoor liggen. Door de samenwerking met de Nationale DenkTank hopen wij tot (nieuwe) inzichten te komen. We geloven in de denk- en innovatiekracht van de Nationale DenkTank. Wij zien graag concrete oplossingen, want wij zijn pragmatisch: niet praten, maar doen.'
Quirine de Weerd, Senior Manager Corporate Social Responsibility and Relations

Koninklijke BAM Groep
'Ook als bouwer ervaren we de vele uitdagingen op het gebied van duurzaamheid. We willen emissieloos bouwen, zonder afval en zetten in op circulariteit. De Nationale DenkTank heeft ons geïnspireerd op het vlak van biodiversiteit. Het is een niet te onderschatten bedreiging als we hier niet mee aan de slag gaan. Daarom is het een belangrijk onderdeel van onze duurzaamheidsstrategie.'
Mark van Kruijsbergen, Group Strategy and Sustainability Director bij Koninklijke BAM Groep

Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit
'Ik begreep het belang van biodiversiteit pas echt toen ik me ermee bezig ging houden. Als je het eenmaal snapt, zie je ook de enorme urgentie van het probleem biodiversiteitsverlies. Je zou het ministerie van LNV best het ministerie van Biodiversiteit kunnen noemen.'
Lyda den Hartog, waarnemend directeur Natuur, ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat
'Wij zijn het ministerie van schone lucht, schoon water en een schone bodem. Biodiversiteit is daar geen apart onderdeel van, biodiversiteit is de rode draad door alles wat we doen.'
Monique Riphagen, senior beleidsmedewerker ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

De provincies Overijssel, Gelderland en Flevoland
'Biodiversiteit gaat zó veel verder dan alleen de natuurgebieden waaraan je denkt in onze mooie provincies. Juist ook daarbuiten, bijvoorbeeld in de stedelijke omgeving, raakt biodiversiteitsverlies direct burgers en ondernemers. Als provincies werken we daarom hard aan het herstellen van de biodiversiteit. We zijn heel enthousiast over deze multidisciplinaire groep jonge denkers. Die gaan daar zeker bij helpen.'
Jordi Timmermans, projectleider Biodiversiteit bij de provincie Gelderland

Met dank ook aan de financiele ondersteuning van:

Stichting Triodos Foundation
'We zijn afhankelijk van een gebalanceerd ecosysteem. Biodiversiteit is daarbij essentieel. Op basis van onze ervaringen met en successen van de Nationale DenkTank, geloven wij dat de inzet van de Nationale DenkTank op het thema biodiversiteit een belangrijke bijdrage kan leveren. Via de Nationale DenkTank kunnen de beste krachten en oorspronkelijke ideeën uit de samenleving worden ingebracht en gebundeld.'
Léonhard ten Siethoff, directeur Stichting Triodos Foundation

Themapartners 2019-2021 en structurele partners Stichting de Nationale DenkTank

Dat biodiversiteit een belangrijk en urgent onderwerp is waar we met zijn allen mee aan de slag moeten, dat is hopelijk duidelijk voor u. Graag willen wij deze boodschap met zo veel mogelijk mensen delen. Daarom vragen wij u om dit rapport door te geven aan iemand die dit verhaal nog niet kent! Uw buurman, dochter, beste vriendin? Iedereen mag het lezen!

Dankwoord
Het tij keren in de biodiversiteitscrisis doe je niet alleen. De Nationale DenkTank 2022 heeft veel hulp mogen ontvangen van verschillende mensen, instellingen, bedrijven en organisaties. De deelnemers willen hen hier ontzettend graag voor bedanken! De Nationale DenkTank was niet mogelijk geweest zonder het bureau, bestuur en de alumni. Daarnaast zijn we veel dank verschuldigd aan Carlijn van der Linden en Olivier Bus die ons namens McKinsey & Company begeleid hebben. Ook hebben Koen Böhm en Anne de Lange vanuit het bureau ons ontzettend goed geholpen en bijgestaan. Verder bedanken we onze themapartners en structurele partners. Daarnaast willen we graag alle sprekers en workshopleiders bedanken voor hun tijd en enthousiasme. De Nationale DenkTank wil ook alle kennisinstellingen en organisaties die hebben bijgedragen bedanken, in het bijzonder het Planbureau voor de Leefomgeving, Milieu Centraal, Wageningen University & Research, Impact Institute, Ashoka, AMS Institute, Naturalis, Gemeente Amsterdam, Gemeente Utrecht & Trendbureau Overijssel.

Colofon
© Stichting de Nationale DenkTank

Auteurs: Deelnemers de Nationale DenkTank 2022
Team Eindrapport redactie: Merel Scheltema, Thijn Verburg, Daan Reijnders en Emily van Dijk
Hoofdredactie: Bestuur, bureau en de begeleiders van de Nationale DenkTank 2022
Eindredactie: Roelof Broekman
Grafisch ontwerp: Saiid & Smale
Illustraties: Deelnemers de Nationale DenkTank in samenwerking met McKinsey & Company en Saiid & Smale.
Fotografie: Deelnemers de Nationale DenkTank 2022, Joost Keet en Lieke Molenaar
Druk: Wilco Art Books, Amersfoort
Dit rapport is te downloaden via: ndt22.nl/eindrapport
ISBN: 978-90-7875-711-5
NUR-code: 740

Maatschappelijke problematiek die vastgeroest lijkt te zitten – dat is waar de Nationale DenkTank zich op richt. Elk jaar slaan twintig jonge denkers en doeners met uiteenlopende achtergronden een brug tussen overheid, bedrijfsleven en wetenschap. Het team verdiept zich vier maanden in een maatschappelijk vraagstuk, spreekt met alle lagen van de samenleving en presenteert concrete oplossingen die samen met partners van de grond komen.

De Nationale DenkTank heeft zich in 2022 gestort op biodiversiteitsverlies, met als hoofdvraag: 'Hoe kunnen we het tij keren in de Nederlandse biodiversiteitscrisis?'

Wanneer heeft u zich voor het laatst tijdens een wandeling écht verwonderd over uw omgeving? Over waar het orkest van zanglijsters eigenlijk over gaat? Over de reis van wind en regen? Over waar de tunnels van regenwormen eindigen? Over alles dat bloesem doet bloeien?

Mensen zeggen waarde te hechten aan de natuur, maar in veel van onze afwegingen delft deze toch het onderspit. De signalen zijn echter duidelijk: de natuur staat sterk onder druk. Dat beïnvloedt alle aspecten van ons leven, zoals het klimaat, onze economie en onze gezondheid. Deze problemen zijn verweven met het web van biodiversiteit. Als we ons daarop richten, leren we dat groot en klein – tussen natuur en maatschappij – meer met elkaar te maken hebben dan we denken.

Om de biodiversiteit te bevorderen, formuleerden wij een visie, brachten we de grootste knelpunten in kaart en bedachten we innovatieve en vooruitstrevende oplossingen. Dat alles vindt u in dit rapport.

nationale denktank
www.nationale-denktank.nl